

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів
Факультет інноваційних технологій

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня бакалавра
за освітньо–професійною програмою «Готельно–ресторанна справа»
на тему: «Ефективність використання фінансових ресурсів
в готельному бізнесі»

Виконала:
здобувач ІV курсу спеціальності
241 «Готельно–ресторанна справа»
Проскурова С.О.

Керівник:
к.е.н., доц. Стеблюк Н.Ф.

Дніпро – 2024

АНОТАЦІЯ

Проскурова С.О. Ефективність використання фінансових ресурсів в готельному бізнесі. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 241 Готельно-ресторанна справа. – Університет митної справи та фінансів, Дніпро.

Мета роботи: дослідити теоретичні та практичні аспекти формування фінансових ресурсів підприємства, визначення критеріїв та показників оцінювання ефективності їх використання.

Об'єктом дослідження є процес формування та використання фінансових ресурсів готелю.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні підходи щодо ефективності використання фінансових ресурсів готелю.

Виходячи з поставленої мети виконано наступні завдання: визначено сутність фінансових ресурсів та чинники їх формування; здійснено аналіз та оцінку джерел формування і напрямів розміщення фінансових ресурсів, показники ефективності їх використання; проведено багатофакторний дискримінантний аналіз в контексті оцінки фінансового стану готелю; Методи дослідження: методи системно-структурного і порівняльного аналізів, формально-логічного аналізу; інтегральний метод, факторний аналіз.

Практичне значення одержаних результатів полягає у економічному обґрунтуванні напрямів оптимізації джерел формування фінансових ресурсів готелю, які можуть бути використані для прийняття обґрунтованих управлінських рішень в діяльності компаній.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Зміст роботи викладено на 72 сторінках друкованого тексту, що включає 7 рисунків, 19 таблиць, 50 джерел.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ГОТЕЛЬ, ІНДУСТРІЯ ГОСТИННОСТІ, ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ, ПРИБУТОК, ВИТРАТИ

SUMMARY

Proskurova S.O. Efficiency of use of financial resources in the hotel business. Qualification work for obtaining a higher education degree "bachelor" in specialty 241 Hotel and restaurant business. – University of Customs and Finance, Dnipro.

Purpose of the work: to investigate the theoretical and practical aspects of the formation of financial resources of the enterprise, to determine the criteria and indicators for assessing the effectiveness of their use.

The object of the study is the process of formation and use of financial resources of the hotel.

The subject of the study is theoretical, methodological and practical approaches to the effectiveness of the use of financial resources of the hotel.

Based on the set goal, the following tasks were performed: the essence of financial resources and factors of their formation were determined; analysis and assessment of sources of formation and directions of allocation of financial resources, indicators of the effectiveness of their use were carried out; multifactor discriminant analysis was carried out in the context of assessing the financial condition of the hotel; Research methods: methods of system-structural and comparative analysis, formal-logical analysis; integral method, factor analysis.

The practical significance of the results obtained lies in the economic justification of the directions of optimization of sources of formation of financial resources of the hotel, which can be used for making informed management decisions in the activities of companies.

The work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of sources used. The content of the work is set out on 72 pages of printed text, including 7 figures, 19 tables, 50 sources.

KEYWORDS: HOTEL, HOSPITALITY INDUSTRY, FINANCIAL RESOURCES, EFFICIENCY, FINANCIAL ANALYSIS, PROFIT, EXPENSES

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Сутність фінансових ресурсів підприємства	7
1.2 Механізм формування фінансових ресурсів підприємства	14
1.3 Особливості проведення фінансового аналізу підприємства.....	19
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	25
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛЮ	27
2.1 Загальна характеристика готелю «Optima Collection Дніпро»	27
2.2 Оцінка якості фінансового забезпечення готелю	32
2.3 Багатофакторний дискримінантний аналіз в контексті оцінки фінансового стану готелю.....	40
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	49
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ГОТЕЛЮ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	50
3.1 Напрями оптимізації джерел формування фінансових ресурсів готелю ..	50
3.2 Ефективність використання фінансових ресурсів готелю та критерії її оцінки.....	53
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	63
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми. Управління фінансовими ресурсами є життєво важливим для успіху підприємств на конкурентному ринку, що вимагає оптимального розподілу ресурсів, відповідного вибору фінансових потоків та їх ефективного використання. Система управління фінансовими ресурсами на підприємстві повинна забезпечувати ефективність виробництва та реалізації продукції, а також створювати можливості для подальшого розвитку і розширення бізнесу на нові ринки.

Питання дослідження теоретико-методологічних засад формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання вивчали такі провідні вчені-економісти, як І. Балабанов, О. Бандурка, В. Білолипецький, І. Бланк, О. Василик, В. Гребельний, В. Гриньова, А. Загородній, Г. Кірейцев, М. Коробов, В. Родіонова, А. Філімоненков та інші. Незважаючи на велику кількість наукової літератури, вичерпного та загальноприйнятого визначення фундаментальної природи фінансових ресурсів та їх складових елементів досі не створено. Це зумовлює розбіжності у поглядах на питання оптимізації та управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання, що призводить до впровадження нераціональних методів формування фінансових ресурсів підприємств та їх використання. Отже, актуальність теми обумовлена винятковою роллю фінансових ресурсів у життєдіяльності підприємства, а також складністю управління процесом їх формування та подальшого використання.

Мета роботи: дослідити теоретичні та практичні аспекти формування фінансових ресурсів підприємства, визначення критеріїв та показників оцінювання ефективності їх використання.

Поставлена мета обумовила постановку і вирішення наступних задач:
визначити сутність фінансових ресурсів та чинники їх формування;
дослідити механізм формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання;

розглянути особливості проведення фінансового аналізу підприємства;
проаналізувати діяльність готелю;
оцінювання ефективності використання фінансових ресурсів підприємства;
провести багатофакторний дискримінантний аналіз в контексті оцінки фінансового стану підприємства;
визначити напрями оптимізації джерел формування фінансових ресурсів підприємства;
розрахувати показники ефективності використання фінансових ресурсів підприємства та надати рекомендації щодо їх поліпшення.

Об'єктом дослідження є процес формування та використання фінансових ресурсів готелю.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні підходи щодо ефективності використання фінансових ресурсів готелю.

Методи дослідження: методи системно-структурного і порівняльного аналізів, формально-логічного аналізу; інтегральний метод, факторний аналіз тощо.

Інформаційною базою написання кваліфікаційної роботи стали праці вітчизняних та зарубіжних вчених, підручники, навчальні посібники, внутрішня інформація досліджуваного підприємства, офіційні ресурси мережі Інтернет.

Практичне значення одержаних результатів полягає у економічному обґрунтуванні напрямів оптимізації джерел формування фінансових ресурсів готелю, які можуть бути використані для прийняття обґрунтованих управлінських рішень в діяльності компаній.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень доповідались автором роботи на Міжнародній науково-практичній конференції.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Зміст роботи викладено на 72 сторінках друкованого тексту, що включає 7 рисунків, 19 таблиць, 50 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність фінансових ресурсів підприємства

Фінансові ресурси суб'єктів господарювання є одним із фундаментальних понять у структурі фінансів підприємств. Вони завжди виступають у грошовій формі, мають накопичувальний характер і відображають формування та використання різних фондів підприємства, доходів, прибутку та різних форм зобов'язань підприємства. Розмір, стан і структура фінансових ресурсів впливають на фінансування суб'єктами господарювання процесу розширеного відтворення, а також на соціально-економічний і технологічний розвиток підприємства як ціле. Наявність і правильне використання фінансових ресурсів відіграє вирішальну роль у визначенні фінансового благополуччя, платоспроможності, ліквідності та стійкості суб'єктів господарювання. Це зумовлює необхідність комплексного вивчення механізмів формування та використання фінансових ресурсів, які є основою фінансового забезпечення господарської діяльності [1,2].

Для того, щоб зрозуміти детальну сутність фінансових ресурсів, необхідно розглянути терміни «генерування фінансових ресурсів» та «фінансові ресурси». Загалом, термін «ресурс» означає інструменти, які дозволяють досягти запланованого результату шляхом їх певних змін та використання. У широкому розумінні «фінансові ресурси» - це кошти, які можуть бути використані для виконання певних завдань відповідно до заданого плану і дозволяють досягти запланованого економічного результату. Поєднання двох слів «фінанси» і «ресурси» визначає термін «фінансові ресурси» як платежі, що виникають у процесі відтворення і характеризують кругообіг, трансформацію та повернення коштів [2,3,4].

У спеціальній економічній літературі фінансові ресурси найчастіше розглядаються як кошти, які належать суб'єкту господарювання. Науковці

підкреслюють, що ця сукупність коштів формується з метою фінансування майбутнього розвитку підприємства [5]. Фахівці розглядають фінансові ресурси як суму коштів, спрямованих в основні та оборотні засоби підприємства [6]. Загалом можна підсумувати, що фінансові ресурси - це кошти, які є в розпорядженні підприємства для здійснення його фінансово-господарської, інвестиційної діяльності та виконання певних зобов'язань.

Фінансові ресурси – це матеріальне втілення фінансових відносин між суб'єктами господарювання. Вони включають усі грошові фонди та ту частину грошових коштів, яка використовується підприємством у нецінних паперах (рис.1.1).

Структура фінансових ресурсів підприємства впливає на обсяг виробництва, технічну, трудову, матеріальну забезпеченість суб'єктів господарювання, а також на їх соціально-економічний розвиток. Ці ресурси використовуються для здійснення поточної фінансово-господарської діяльності, економічного стимулювання, витрат на розширене відтворення, виконання фінансових зобов'язань перед державним бюджетом, державними цільовими фондами, юридичними та фізичними особами. Фінансові ресурси використовуються для придбання основних фондів, нематеріальних активів, запасів для виробництва товарів чи послуг, сплати податків, покриття заробітної плати, орендної плати, страхових платежів тощо.

В економічній літературі аналіз різних класифікаційних ознак фінансових ресурсів підприємництва дозволяє поділити кошти, які є в розпорядженні підприємства, на дві категорії: за видами та складом та джерелами їх походження.

Фінансові ресурси підприємств мають такі ознаки: вони знаходяться на ранніх стадіях розвитку, вказують на право власності, мають походження та цілі використання, на організацію фінансових ресурсів підприємства впливають джерела формування та передбачувані напрямки використання [9].

На фінансові ресурси компанії впливають різні показники, які

демонструють грошові зв'язки, засновані на початковому розподілі вартості валового внутрішнього продукту, створенні та використанні грошових доходів і децентралізованих фондів. Усі різні аспекти фінансових ресурсів можна згрупувати в три категорії: загальноекономічні, фінансові та індивідуальні [7,10].

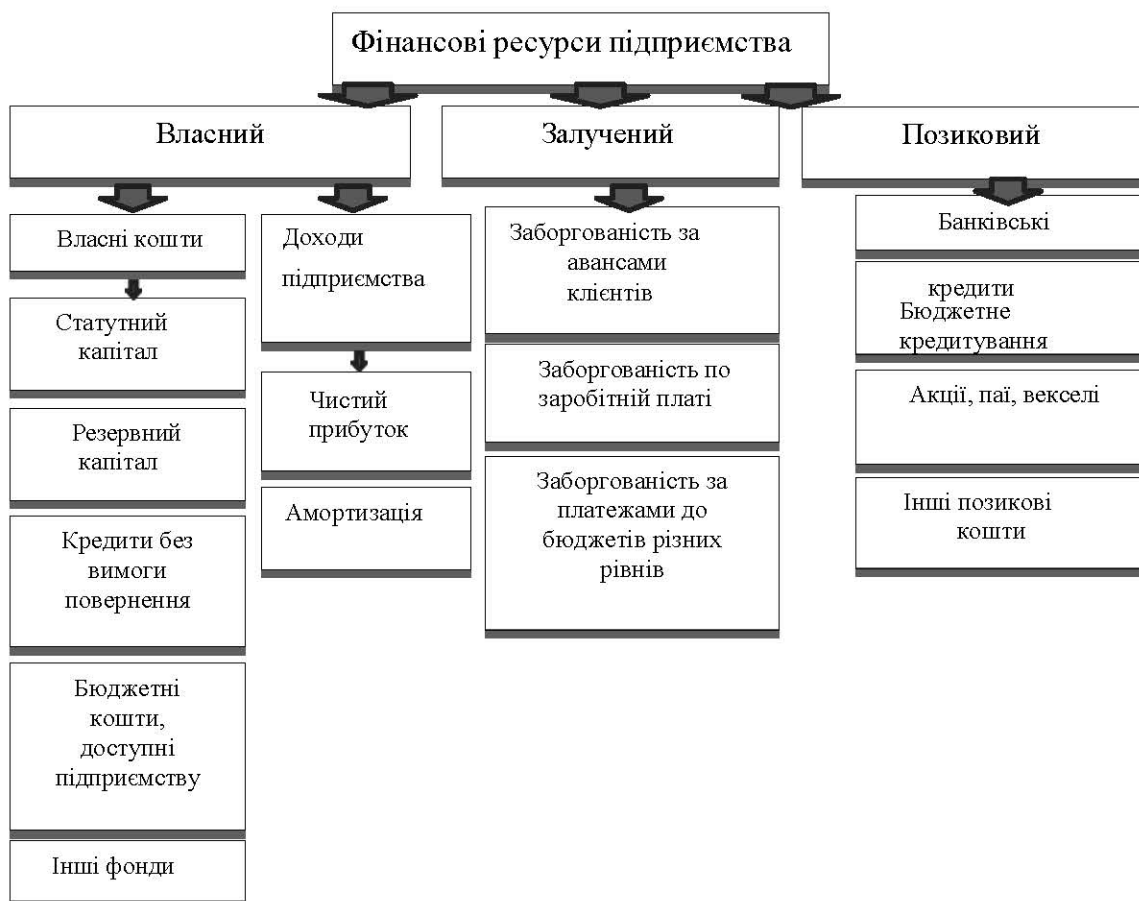

Рисунок 1.1 – Склад фінансових ресурсів підприємства

Джерело: розроблено автором за даними [7,8].

Є певні ознаки та характеристики, які допомагають відрізняти та чітко ідентифікувати окремі види ресурсів. Розглянемо особливості фінансових ресурсів (табл.1.1).

Фінансова характеристика фінансових ресурсів суб'єктів господарювання включає [5,11]: фінансові ресурси є головною метою та рушійною силою фінансового менеджменту; джерело доходу, яке діє незалежно від інших факторів виробництва, забезпечує формування грошових потоків підприємства в фінансовій та інвестиційній діяльності, а

накопичені фінансові ресурси спрямовуються на фінансування інвестицій з метою отримання доходу в довгостроковій перспективі; джерело ризику (чим вищий рівень доходу, тим вищий рівень ризику); джерела погашення фінансових зобов'язань (кредиторська та дебіторська заборгованість може виникнути перед державою, власниками, кредиторами та інвесторами, і вона повинна бути погашена, для чого використовуються фінансові ресурси).

Таблиця 1.1 – Особливості фінансових ресурсів

Особливість	Характеристики функції
Об'єкт фінансового менеджменту	Дана функція пов'язана з фінансовим менеджментом, який охоплює набір принципів і методів управління фінансами, прийняття та виконання управлінських рішень, а також розподілу та використання фінансових ресурсів в організації.
Джерело ризику	Прибуток, що генерують різні види активів, має постійний зв'язок з ризиком - чим вищий дохід, тим вищий ризик, пов'язаний з ним.
Основна складова фінансової спроможності	Фінансові ресурси визначають фінансовий аспект економічного потенціалу організації. Оцінка ліквідності, платоспроможності, кредитоспроможності та інвестиційної привабливості організації залежить від ліквідних активів та здатності генерувати позитивний грошовий потік..
Об'єкт права власності	За ознакою власності, фінансові ресурси організації поділяються на власні та позикові. Контроль над власними ресурсами можливий лише при наявності права власності, розміщення та розпорядження.
Активи з високим рівнем трансформаційної здатності	Специфічним аспектом фінансових ресурсів є їхня безпосередня участь у процесі виробництва. Важливість трансформаційної здатності полягає в її часових аспектах. По-перше, йдеться про постійну, не обмежену в часі трансформаційну здатність ресурсу. По-друге, збільшення часового періоду не повинно зменшувати трансформаційну цінність ресурсу і не повинно призводити до зростання витрат.
Джерело доходу	Підприємство, яке має надлишки коштів, може надати їх іншим підприємствам за певну вартість. Вносячи кошти на поточні, поточні, валютні та депозитні рахунки в банках, фізичні особи можуть отримувати дохід. Рентабельність інвестицій – це дохід.
Об'єкт впливу фактору часу	Найкращий спосіб отримати кошти – найшвидший, згідно з основною концепцією сучасної фінансової теорії. Частина вільних фінансових ресурсів можна інвестувати та використати, щоб заробити більше грошей.
Джерело погашення фінансових зобов'язань	Вкрай важливо врегулювати фінансові зобов'язання компанії перед власниками, кредиторами та інвесторами, а у випадку неплатоспроможності це призводить до ліквідації бізнесу. Виплати за фінансовими зобов'язаннями можуть здійснюватися шляхом передачі майна, взаємозаліку, переуступки прав тощо.

Джерело: розроблено автором на основі [7,10]

До індивідуальних особливостей фінансових ресурсів суб'єктів господарювання належать:

– активи з високою трансформаційною здатністю (для участі фінансових ресурсів у виробничому процесі вони повинні бути перетворені в інші активи);

– ключові елементи фінансової спроможності охоплюють ліквідність активів і здатність керувати чистими грошовими потоками. Ці компоненти є вирішальними в оцінці фінансової стабільності, платоспроможності, кредитоспроможності та інвестиційної привабливості [10].

На формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання впливають різні фактори – внутрішні (безпосередньо пов'язані з діяльністю окремого підприємства) та зовнішні (безпосередньо не пов'язані з діяльністю підприємства, але впливають на неї) (таблиця 1.2) [12].

Таблиця 1.2 – Основні фактори формування фінансових ресурсів підприємства

Внутрішні фактори	Зовнішні фактори
рівень оптимальності фінансової структури підприємства; пов'язати маркетингову стратегію з виробничою стратегією; управління фінансовими ресурсами в організації; відповідність вибору сегментів ринку виробничим можливостям; якість фінансового та управлінського обліку; реалізація цінової політики, що ґрунтується на витратах виробництва та пошуку шляхів їх зниження.	інфляція; зростання цін на ресурси; зміна політичного курсу; фінансове та податкове законодавство; рівень розвитку фінансового ринку; добробут країни та держави

Джерело: [12,13]

Важливо відзначити, що підприємства інвестують у оборотний капітал мінімальну кількість власних фінансових ресурсів, які досить для формування лише найменших запасів матеріальних активів та покриття виробничих витрат. Інші потреби в оборотному капіталі компанії задовольняють за рахунок залучення позикових ресурсів, переважно - банківських кредитів з умовами щодо строків та повернення. Проте при

залученні зовнішніх фінансових ресурсів у багатьох підприємств виникають проблеми, пов'язані з ризиком зниження фінансової стійкості та платоспроможності, зростанням вартості кредитних ресурсів та складністю їх залучення, високою залежністю вартості позикового капіталу від коливань на фінансовому ринку. Умови надання українськими банками кредитних ресурсів суб'єктам господарювання на поточну діяльність наведено в табл.1.3.

Також необхідною умовою кредитора є надання позичальнику застави, якою, як правило, є нерухомість та транспортні засоби. Проте багато малих підприємств в Україні використовують орендоване майно, яке не може бути використане як застава.

У сучасних умовах діяльності підприємств важливо бути обережним у виборі джерел фінансування. Використання лише власних коштів може обмежити зростання фінансового потенціалу підприємства, тоді як великі обсяги позикових коштів можуть збільшити ризик у фінансовій діяльності. Для успішної діяльності підприємству потрібно мати достатній обсяг фінансових ресурсів, структура яких сприятиме досягненню оптимальної прибутковості, фінансової стійкості, платоспроможності та ринкової вартості [7,14]. Недостатня робота фінансових служб є однією з головних причин кризового стану багатьох українських підприємств в умовах нестабільної економіки. Відсутність фінансового планування, аналізу, управління ризиками та оптимізації структури активів і пасивів часто пов'язана з тим, що бухгалтерія несе відповідальність за фінансову роботу, а фінансові служби або відсутні, або не мають чітких завдань. Це призводить до того, що більшість підприємств стають неплатоспроможними через недостатність оборотних активів для погашення зобов'язань [8]. Фінансові служби повинні активно шукати можливі внутрішні та зовнішні джерела фінансування, щоб забезпечити операційну діяльність та інвестиційні проекти. Важливо визначити найбільш прийнятні для конкретних умов можливості фінансування, чи то через власний капітал, чи через кредити.

Таблиця 1.3 – Умови кредитування для поточної діяльності підприємств

Основні умови кредитування	Найбільші банки України				
	Ощадний банк	Укрексімбанк	Приватбанк	Укрсиббанк	Райффайзен Банк Аваль
Призначення кредиту	Поповнення оборотного капіталу, фінансування поточної діяльності клієнта	Поповнення оборотного капіталу, фінансування поточної діяльності клієнта	Поповнення оборотного капіталу, фінансування поточної діяльності клієнта	Поповнення оборотного капіталу, фінансування поточної діяльності клієнта	Поповнення оборотного капіталу, фінансування поточної діяльності клієнта
Сума кредиту	сума кредитного ліміту повинна відповідати поточному виду діяльності	від 50 000 до 100 000 000 грн	від 500 000 до 2 000 000 грн	від 100 000 000 грн	до 16 600 000 грн
Строк кредитування	До 3 років	До 12 місяців	До 12 місяців	До 3 років	До 18 місяців
Валюта кредиту	UAH, USD, EUR	UAH, USD, EUR	ГРН.	UAH, USD, EUR	ГРН.
Відсоткова ставка	Від 19% у гривні, від 12% у доларах США, від 12% у євро	3 17,5% у UAH, від 8,4% в USD, від 7% в EUR	90 днів - 19%, 180 днів - 20	3 13,9% у UAH, від 3,9% в USD, від 3,9% в EUR	16-18%
Погашення кредиту	Щомісяця / щокварталу / рівними частинами	Згідно з розкладом, наведеним у розділі кредитний договір	обнулення кожні 90/180 днів	За даними графік за кредитним договором	За даними графік за кредитним договором
Надання кредиту	Нерухоме та рухоме майно, майнові права, порука	Нерухомість, транспортні засоби, машини та обладнання та майнові права, що знаходяться на банківському рахунку.	забезпечені ліквідні активи: товари в обороті (коефіцієнт покриття за ринковою вартістю - 2,5)	Ліквідне майно, можливо в поєднанні з майновими правами, порука	Нерухомість, транспортні засоби, машини та обладнання та майнові права, що знаходяться на банківському рахунку.

Джерело: розроблено автором на основі [4,5]

У сучасних умовах фактори стану економіки України мають великий негативний вплив на ефективність використання фінансових ресурсів, який існує незалежно від діяльності підприємства. Тим не менш, у бізнесу є внутрішні резерви для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, серед яких довгострокові партнерські відносини, вдосконалення

процесу розрахунків, оптимізація стратегії продажів, впровадження системного підходу до моніторингу руху коштів.

Проте короткостроковим стратегічним завданням має стати вдосконалення системи фінансового забезпечення суб'єктів господарювання шляхом покращення її структури, в якій домінуючими мають бути власні джерела формування фінансових ресурсів [9].

Отже, визначено, фінансові ресурси підприємства можна визначити як грошові кошти, що знаходяться в його розпорядженні з метою розширення і відтворення та досягнення фінансових результатів. Фінансові ресурси підприємств формуються шляхом витрачання власних або прирівняних до них коштів, отриманих від реалізації продукції та надання послуг у вигляді доходу, отриманих за рахунок банківських кредитів та мобілізованих на фінансових ринках. Фінансові ресурси, які генеруються на рівні підприємства, дають можливість виробляти товари та послуги, здійснювати інвестиції, формувати оборотний капітал, створювати фонди економічного стимулювання, задовольняти вимоги фінансово-кредитної системи, виконувати зобов'язання перед постачальниками та працівниками.

1.2 Механізм формування фінансових ресурсів підприємства

Важливим елементом механізму формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання є нормативно-правове забезпечення, такі як закони та нормативні акти держави та окремих міністерств і відомств. Також важливе значення має інформаційне забезпечення, яке включає внутрішню і зовнішню інформацію. Внутрішня інформація охоплює результати внутрішнього аудиту, внутрішні фінансові звіти та дані бухгалтерського обліку, а також показники, що відображають фінансовий стан компанії. Зовнішня інформація охоплює поточний стан галузі, нормативно-правову базу, показники фінансового ринку, політичний клімат, умови світового

фінансового ринку та ключові показники грошового ринку [4].

Останнім елементом механізму формування фінансових ресурсів є фінансова політика суб'єкта господарювання, яка включає дивідендну, інвестиційну, амортизаційну та управлінську політику підприємства в цілому. Механізм формування фінансових ресурсів повинен розроблятися з урахуванням конкретних умов функціонування підприємства, особливостей зовнішнього середовища та стратегічної мети діяльності [5].

Фінансові ресурси, що формуються підприємницькими структурами у процесі господарської діяльності, використовуються в кількох напрямках: по-перше, для виробничих цілей, тобто знову застосовуються в господарському обороті з метою одержання різних видів доходів та надходжень як від операційної, так і від фінансово-інвестиційної діяльності. Ця частина фінансових ресурсів фактично капіталізується, тобто перетворюється у фінансовий капітал; по-друге, для виконання фінансових зобов'язань перед державою, різними фінансовими установами тощо; по-третє, для невиробничих цілей (у тому числі на виплату дивідендів, соціальний розвиток), матеріального заохочення, благодійності тощо. Ця частина фінансових ресурсів витрачається на споживання [6].

У вартісному вимірі фінансові ресурси (ФР) підприємства визначаються як сукупна сума всіх власних та позикових джерел коштів, що формуються за календарний (фінансовий) рік. Виходячи з процесу утворення, розподілу та використання фінансових ресурсів, розмір сукупного фінансового капіталу, що створюється протягом року описується наступною формулою [6,7]:

$$\text{СФКП}_p = \text{СФРП}_p - \text{ФРПВФЗ}_p - \text{ПФРППК}_p - \text{ФРПС}_p - \text{ВВФКП}_p \quad (1.1)$$

де СФКП_p – сукупний фінансовий капітал підприємства за рік;

СФРП_p – сукупні ФР підприємства за рік;

ФРПВФЗ_p – ФР підприємства, що використовуються для виконання фінансових зобов'язань за рік;

ПФРППК_p – позикові ФР підприємства, що повертаються кредиторам за рік;

ФРПС_p – ФР підприємства, що використовуються для споживання за рік;

ВВФКП_p – вилучений власний фінансовий капітал підприємства за рік.

З наведеної математичної моделі випливає, що сукупний фінансовий капітал підприємства можна визначити під час обліку всіх джерел засобів, що використовуються для формування фінансових ресурсів, а також при достатньо точно визначеній частині фінансових ресурсів, яка не була капіталізована [7].

До складу фінансових ресурсів підприємства входять різні джерела коштів, які впливають на визначення їх обсягу і структури, а в кінцевому підсумку – на процес утворення фінансового капіталу. З урахуванням різноманітності елементів, що становлять величину фінансових ресурсів, математична модель фінансового капіталу підприємства може мати такий вигляд:

$$\begin{aligned} \text{СФФК}_p = & \sum_{j=1}^m \text{ВФРП(ЗД)}_{30} + \sum_{j=1}^n \text{ВФРП(ВД)}_{pj} + \sum_{j=1}^k \text{ПФРП(ЗД)}_{pj} + \sum_{j=1}^l \text{ПФРП(ВД)}_{pj} - \sum_{j=1}^r \text{ФРПВФЗ}_{pj} - \\ & - \sum_{j=1}^p \text{ПФРППК}_{pj} - \sum_{j=1}^f \text{ФРПС}_{pj} - \text{ВВФКП}_p \end{aligned}$$

ПФРППК_{pj} – позикові ФР підприємства j -го виду, що повертаються кредиторам за рік;

ВФРП(ЗД)_{pj} – ФР підприємства, що формуються за рахунок зовнішніх джерел власних коштів j -го виду за рік;

ФРПС_{pj} – ФР підприємства j -го виду, що використовуються для споживання за рік;

ВВФКП_p – вилучений власний фінансовий капітал підприємства за рік;

m, n – відповідно кількість джерел ФР, що формуються за рахунок зовнішніх і внутрішніх власних коштів;

k, l – відповідно кількість джерел ФР, що формуються за рахунок

зовнішніх і внутрішніх позикових коштів;

g, p, f – відповідно кількість джерел ФР, за рахунок яких виконуються платежі з фінансових зобов'язань, повертаються позикові кошти кредиторам, здійснюється поточне споживання.

Розглянута математична модель та алгоритм розрахунку сукупного фінансового капіталу підприємства дозволяють керувати процесом його формування протягом року, виявляти, за рахунок яких джерел фінансових ресурсів і в якому обсязі відбувається його утворення [9].

Крім того, алгоритм розрахунку демонструє, що створення особистого фінансового капіталу може бути досягнуто шляхом використання як зовнішніх, так і внутрішніх ресурсів.

Зовнішні джерела охоплюють кошти, отримані як особисті внески та можливості фінансового ринку. Іншим джерелом фінансування є розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів усередині економічної системи держави. [3,10].

Зовнішні джерела формування власного капіталу дозволяють новим підприємствам створювати свій початковий капітал, а існуючим підприємствам збільшувати й удосконалювати його структуру. У ринковій економіці особливо важливі джерела фінансування, які забезпечуються через фінансовий ринок. У перехідній економіці все більш важливими стають джерела фінансування, які надходять через розподіл фінансових ресурсів.

Внутрішні джерела формування власного капіталу включають фінансові ресурси, які накопичуються підприємством під час виробничо-фінансової діяльності. Ці ресурси забезпечують фінансову стійкість та розширене відтворення підприємства. Основними джерелами формування власного фінансового капіталу є прибуток і амортизаційні відрахування. У масштабах економічної системи держави саме ці джерела є основними для забезпечення формування власних ФР.

Позиковий фінансовий капітал підприємства може також формуватися за рахунок як зовнішніх, так і внутрішніх джерел позикових коштів. Ця група

джерел складається з двох підгруп. До першої групи належать зовнішні довгострокові джерела позикових коштів, до другої групи - зовнішні короткострокові джерела позикових коштів.

Власні фінансові ресурси суб'єктів господарювання характеризуються простотою залучення та відсутністю додаткових витрат (сплати відсотків), що сприяє фінансовій стійкості та платоспроможності підприємства. Водночас власний капітал суб'єктів господарювання має певні недоліки: обмеженість обсягів залучення та можливостей значного розширення фінансової, операційної та інвестиційної діяльності в умовах сприятливої ринкової кон'юнктури; неможливість підвищення рентабельності власного капіталу за рахунок позикових коштів. Отже, підприємство, яке використовує лише власні фінансові ресурси, має найвищу фінансову стійкість, але не використовує фінансові можливості підвищення рентабельності інвестованого капіталу за рахунок додаткових запозичень і обмежує темпи власного розвитку [4,11].

Джерелами позикових фінансових ресурсів для суб'єктів господарювання є банківські та комерційні кредити, фінансовий лізинг, облігаційні позики та кредиторська заборгованість. Підприємства мають широкі можливості залучення позикових фінансових ресурсів, особливо у разі високого кредитного рейтингу, наявності застави або поручительства гаранта. Це забезпечує зростання фінансового потенціалу в умовах розширення активів і підвищення темпів зростання господарської діяльності, а також сприяє зростанню фінансової рентабельності [12]. Використання підприємством позикових фінансових ресурсів має свої недоліки, такі як висока залежність вартості позикових ресурсів від коливань фінансового ринку, ризик втрати фінансової стійкості та платоспроможності, а також складність процедури залучення коштів, особливо у великих обсягах. Підприємство, яке користується позиковими ресурсами, може мати вищий фінансовий потенціал для розвитку, але при цьому воно також стикається з фінансовим ризиком та ризиком банкрутства, який зростає зі збільшенням

частки позикових коштів [13].

У сучасних умовах структура фінансових ресурсів суб'єктів господарювання повинна бути такою, щоб поєднувати власні та позикові джерела фінансування. Це підвищить рентабельність капіталу підприємства, покращить його фінансову стійкість, зменшить фінансові ризики та знизить середньозважену вартість його фінансових ресурсів. Виділення більшої частини фінансових ресурсів і самофінансування є найефективнішим способом досягнення цих цілей для організації бізнесу.

Отже, обґрунтовано, що у сучасному економічному кліматі для бізнесу вкрай важливо мати різноманітні джерела фінансування, включаючи як власні ресурси, так і позики. Така практика підвищує рентабельність капіталу компанії, платоспроможність, фінансову стійкість, мінімізує фінансові ризики, знижує середньозважену вартість фінансових ресурсів компанії. Виділення більшої частки власних коштів і самофінансування є найефективнішим способом досягнення цих цілей. Фінансові ресурси компанії в основному представлені з власних коштів і залучених коштів, які складають більшу частину її фінансових активів і зобов'язань перед різними суб'єктами, такими як держава, фізичні та юридичні особи. Для забезпечення найвищого рівня фінансово-економічного успіху вкрай важливо визначити найбільш вигідний склад фінансових ресурсів. Крім того, постійний моніторинг використання фінансових ресурсів є важливим для того, щоб оперативно адаптуватися до будь-яких змін і приймати обґрунтовані рішення щодо обсягу та призначення необхідних коштів, а також найбільш ефективного способу їх витрачання.

1.3 Особливості проведення фінансового аналізу підприємства

Загальновідомо, що фінансові ресурси є матеріальним носієм фінансових відносин. На рівні підприємства останні виявляють себе як

грошові відносини, пов'язанні з розподілом і перерозподілом виручки від реалізації і прибутку. Таким чином, фінансові відносини виявляються тільки частиною грошових відносин і відповідно грошові кошти більш ємне поняття, ніж фінансові ресурси. В цьому разі можна стверджувати, що саме фінансові ресурси дають змогу відокремити фінансові потоки від грошових потоків [3,15].

Проте за будь-яких умов при прийнятті управлінських рішень необхідно враховувати, що рух грошових і фінансових потоків утворює взаємозалежні відносини, тому їх аналіз і регулювання має здійснюватись разом. Більш того, отримати певний економічний ефект по результатах діяльності підприємство спроможне тільки у разі налагодження оптимального управління фінансовими потоками [16].

Слід зазначити, що основна мета управління фінансовими потоками – максимізація матеріального добробуту власників підприємства, тому для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні завдання [17,18]: формування достатнього обсягу ФР, необхідних для здійснення нормальної виробничої діяльності підприємства; оптимізація розподілу сформованих ФР за напрямками вкладання; забезпечення ефективного контролю процесів формування і використання ФР підприємства.

Всі зазначені задачі тісно взаємопов'язані і на практиці зводяться до реалізації послідовних дій – управлінських функцій: планування фінансових потоків, їх організації регулювання, аналізу і контролю.

В процесі планування фінансових потоків здійснюють ряд послідовних операцій [19,20]: аналіз інвестиційної спроможності і спроможності фінансування підприємства; прогнозування наслідків поточних рішень; обґрунтування вибору певного рішення зі всієї сукупності можливих рішень; оцінка результатів, порівняння останніх з цілями, що зафіксовані у фінансовому плані.

Об'єктом планування фінансових потоків є формування і використання фондів грошових коштів підприємства, а результатом – система фінансових

планів. Планування фінансових потоків здійснюється за допомогою оцінки прогнозованого надходження фінансових ресурсів, а також регулювання складу і структури створюваних фондів грошових коштів [21].

Організація руху фінансових потоків пов'язана з функціонуванням механізму управління грошовими фондами підприємства і включає два аспекти: визначення й оптимізацію джерел їх формування і ефективне використання мобілізованих грошових коштів [22].

Регулювання руху фінансових потоків підприємства може розглядатися як процес ліквідації відхилень від фінансового плану, які виникають під час його реалізації. До таких заходів можуть бути віднесені процеси інвестиційної оцінки, операції по управлінню основним і оборотним капіталами, власними і позиченими коштами субота господарювання, їх окремими складовими. Контроль (моніторинг) руху фінансових потоків підприємства спрямований на перевірку відповідності реальних фінансових потоків запланованим в бюджеті грошовим коштам, а також розробку відповідних управлінських рішень. Схема аналізу фінансового стану підприємства з врахуванням зазначених положень наведена на рисунку 1.2.

Відповідно до цієї схеми аналіз фінансового стану підприємства (ФСП) містить два напрями: аналіз фінансових коефіцієнтів і аналіз фінансових потоків.

Перший надає статичну оцінку ФСП на конкретні моменти часу, а другий дозволяє оцінити зміни у динаміці фінансового стану, що втілені в русі відповідних фінансових ресурсів [22].

Аналіз фінансового стану є невід'ємною частиною загального аналізу господарської діяльності підприємства і включає два взаємопов'язані розділи: фінансовий аналіз та управлінський аналіз (рис.1.3).

Фінансовий аналіз у системі управління фінансовими потоками компанії передбачає перевірку фінансового стану компанії та грошових потоків для підвищення ринкової вартості компанії та визначення можливостей для ефективного функціонування (рис.1.4).

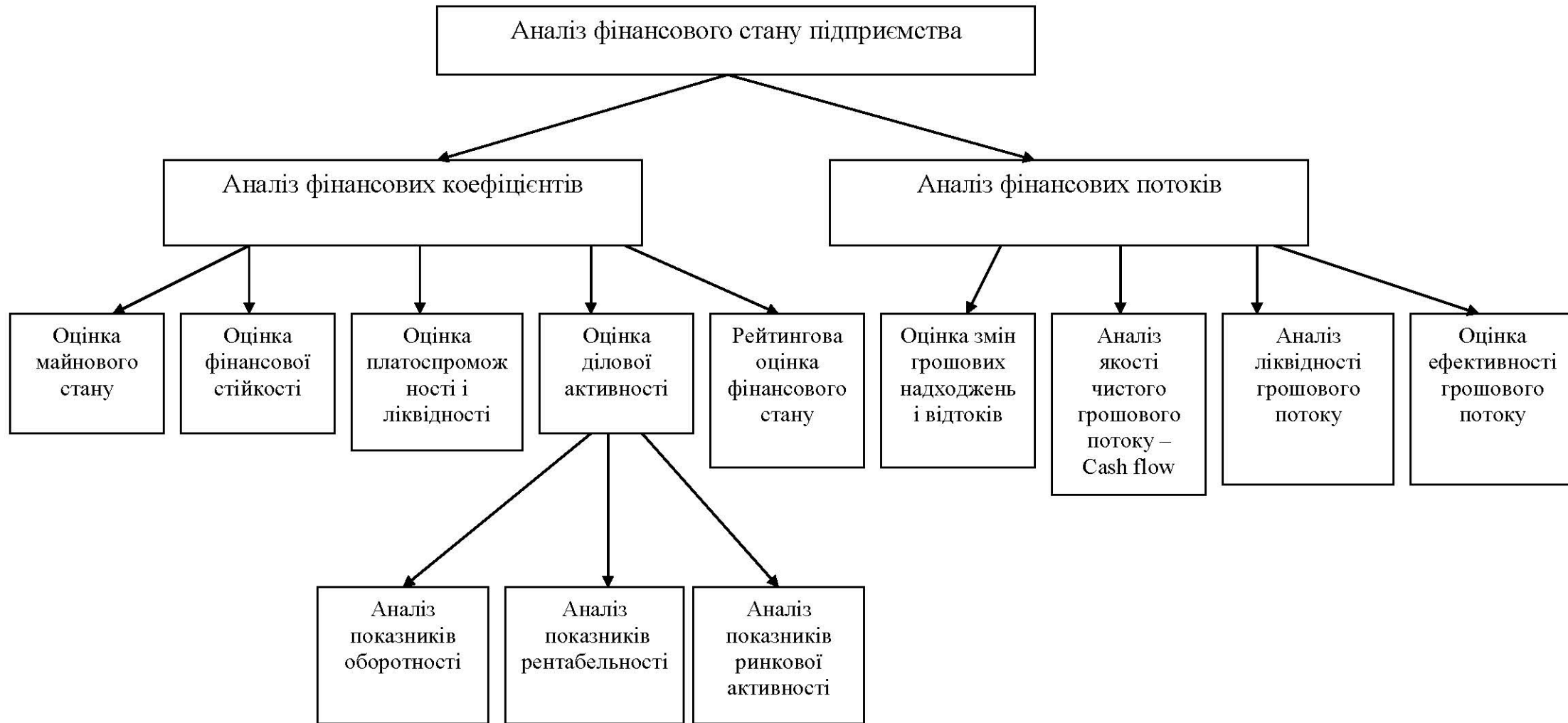

Рисунок 1.2 – Напрями аналізу фінансового стану підприємства

Джерело: розроблено автором на основі [18,21,22]

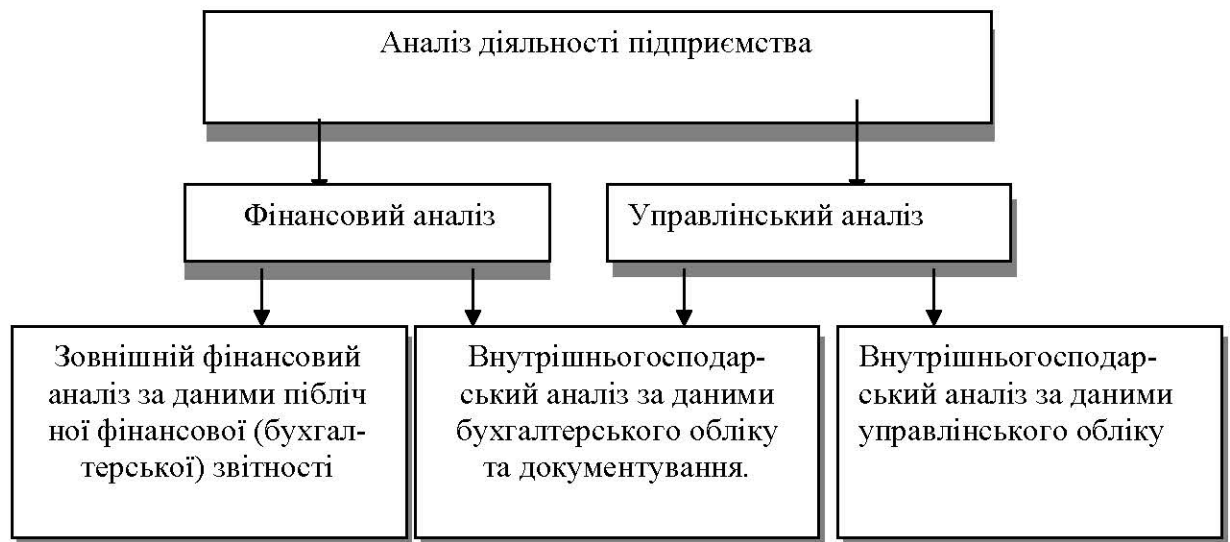

Рисунок 1.3 – Складові аналізу господарської діяльності підприємства

Джерело: розроблено автором на основі [18,21,22]

Діагностика фінансового стану є необхідною частиною фінансового управління будь-якого підприємства. Цей процес включає проведення детального аналізу результатів його господарської діяльності, яка вважається успішною, якщо підприємство [20]: ефективно використовує наявні ресурси; вчасно виплачує зобов'язання; працює з прибутком. Слово «діагностика» означає «володіти здатністю ідентифікувати». Дослівно перекладається як підтвердження стану об'єкта за другорядними ознаками. Іншим можливим перекладом цього терміна є вивчення стану об'єкта, в тому числі економічного, що відповідає традиційному терміну економічного аналізу. Елементами діагностики є: аналіз, облік, контроль, оцінка, планування, прогнозування, мотивація, організація, стратегія, прийняття рішень (рис.1.5) [21]. Оцінка фінансового стану компанії – це комплексний підхід, який включає багато факторів, що є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Цей підхід ґрунтується на інноваційній концепції управління, яка передбачає майбутні виклики та можливості. Ця система створена для комплексної ідентифікації, аналізу, усунення та прогнозування проблем підприємства з метою сприяння випереджальним управлінським рішенням, які відповідають стратегічним і тактичним цілям організації [22].

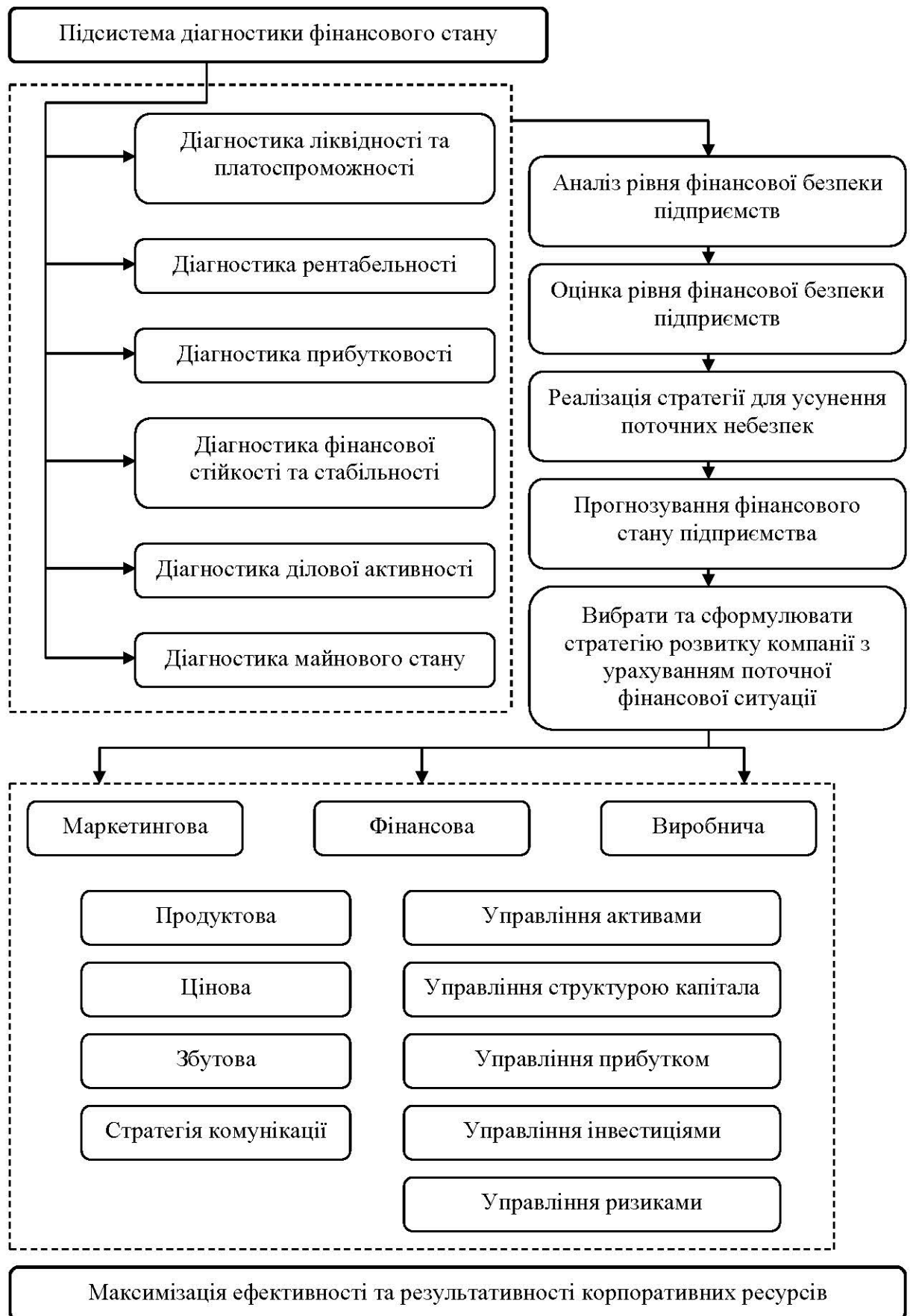

Рисунок 1.4 – Складові діагностики фінансового стану підприємства
 Джерело: розроблено автором на основі [18,21,22]

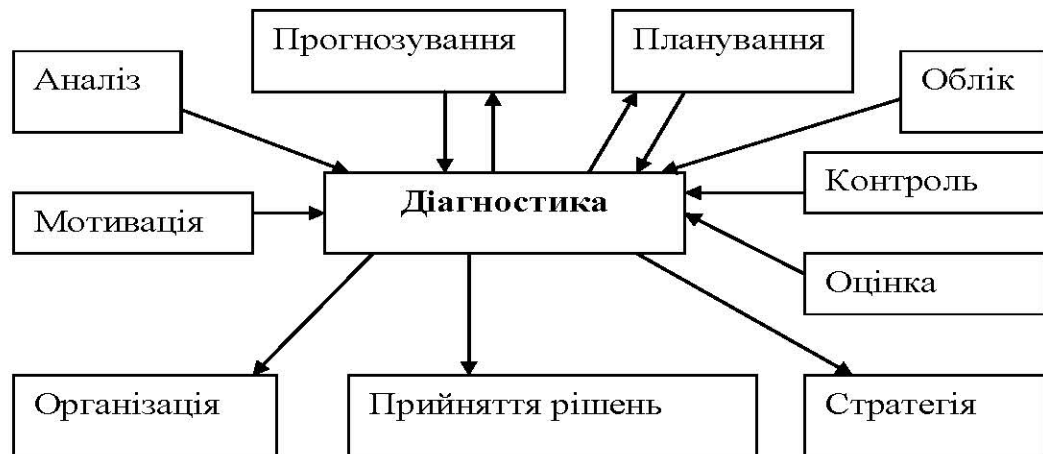

Рисунок 1.5 – Структура складових елементів діагностики

Джерело: розроблено автором

Як наслідок, до основних обов'язків з оцінки фінансового стану підприємства відносять [23,26]: дослідити рентабельність та фінансову стійкість підприємства; провести оцінку ефективності використання майна та оборотних активів підприємства; проаналізувати динаміку ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості; оцінити ділову активність; визначити ефективність використання ФР.

Отже, підкреслено, що значну увагу приділяють аналізу фінансового стану компанії, який є надзвичайно важливим, оскільки він служить як відображенням її діяльності, так і орієнтиром для майбутнього розвитку. Цей комплексний і систематичний метод фінансового аналізу передбачає ретельний аналіз, інтеграцію та використання фінансових даних для виявлення та максимального використання потенціалу фінансових ресурсів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

За результатами першого розділу отримано наступні висновки.

1. Визначено, фінансові ресурси підприємства можна визначити як грошові кошти, що знаходяться в його розпорядженні з метою розширення і відтворення та досягнення фінансових результатів. Фінансові ресурси

підприємств формуються шляхом витрачання власних або прирівняних до них коштів, отриманих від реалізації продукції та надання послуг у вигляді доходу, отриманих за рахунок банківських кредитів та мобілізованих на фінансових ринках. Фінансові ресурси, які генеруються на рівні підприємства, дають можливість виробляти товари та послуги, здійснювати інвестиції, формувати оборотний капітал, створювати фонди економічного стимулювання, задовольняти вимоги фінансово-кредитної системи, виконувати зобов'язання перед постачальниками та працівниками.

2. Обґрунтовано, що у сучасному економічному кліматі для бізнесу вкрай важливо мати різноманітні джерела фінансування, включаючи як власні ресурси, так і позики. Така практика підвищує рентабельність капіталу компанії, платоспроможність, фінансову стійкість, мінімізує фінансові ризики, знижує середньозважену вартість фінансових ресурсів компанії. Виділення більшої частки власних коштів і самофінансування є найефективнішим способом досягнення цих цілей. Фінансові ресурси компанії в основному представлені з власних коштів і залучених коштів, які складають більшу частину її фінансових активів і зобов'язань перед різними суб'єктами, такими як держава, фізичні та юридичні особи. Для забезпечення найвищого рівня фінансово-економічного успіху вкрай важливо визначити найбільш вигідний склад фінансових ресурсів. Крім того, постійний моніторинг використання фінансових ресурсів є важливим для того, щоб оперативно адаптуватися до будь-яких змін і приймати обґрунтовані рішення щодо обсягу та призначення необхідних коштів, а також найбільш ефективного способу їх витрачання.

3. Підкреслено, що значну увагу приділяють аналізу фінансового стану компанії, який є надзвичайно важливим, оскільки він служить як відображенням її діяльності, так і орієнтиром для майбутнього розвитку. Цей комплексний і систематичний метод фінансового аналізу передбачає ретельний аналіз, інтеграцію та використання фінансових даних для виявлення та максимального використання потенціалу фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛЮ

2.1 Загальна характеристика готелю «Optima Collection Дніпро»

Готель «Optima Collection» - це чотиризірковий готель, частина готельної мережі Optima Hotels and Resorts, компанії Optima Hotel Managment, розташований у місті Дніпро. Готель «Optima» пропонує 89 сучасних європейських номерів різного типу, включаючи стандартні номери, номери класу «Люкс» і номери для осіб з обмеженими можливостями (табл.2.1). Основний вид діяльності: 55.10 Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування [27]. На туристичному сайті бронювань «booking.com» готель має середню оцінку 8,9/10, а гості особливо відзначають персонал, розташування, комфорт та чистоту з понад 400 відгуків.

Таблиця 2.1 – Загальна характеристика готелю «Optima Collection»

Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю
Місце знаходження	вулиця Троїцька, 12А, Дніпро, Дніпропетровська область, 49000
Відстань до транспортних вузлів (аеропортів, вокзалів)	Залізничний Вокзал 3 км
Споруда готелю	централізоване планування
Дата вводу в експлуатацію	2011
Кількість поверхів	7
Масштаб (номерний фонд/місткість)	Номерний фонд 89 номерів місткістю 175-279, місткість ресторану 45 осіб, конференц зали на 35 та 85 осіб.
Тип, клас, категорія,	Бізнес-готель 4*
Склад основного контингенту споживачів та спеціалізація	Ділові туристи, корпоративні туристи
Режим роботи та графік завантаження	Режим роботи готелю: цілодобово, виїзд о 12:00, заїзд о 16:00. Ресторану – з 7:00-23:00.

Джерело: розроблено автором на основі [27]

Загальна місткість готельних номерів, з додатковими місцями, складає 279 місць (табл. 2.2) [27].

Таблиця 2.2 – Номерний склад готелю «Optima Collection»

Категорія	Площа м ²	Кількість, од	Місць, од	
			основні	Додаткові
КЛАСИК SINGLE	17,14-21,29	3	1	–
КЛАСИК	21,71-27,39	9	2	–
СТАНДАРТ	29,20-38,18	50	2	1
СУПЕРІОР	40,68-43,61	25	2	2
ЛЮКС БІЗНЕС	74,11	1	2	2
ЛЮКС ЛЮДОВИК	63,3	1	2	2
Всього	~3154,13	89	175	104

Джерело: розроблено автором на основі [27]

Для оцінки майнового та фінансового стану готелю складено агрегований порівняльний аналітичний баланс за 2020–2022 рр. (табл.2.3).

Таблиця 2.3 – Склад та структура майна готелю за 2020–2022 р, тис. грн.

Показник	2020		2021		2022		Відхилення 2022/2020	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %
Актив	44203	100	31632	100	33275	100	-10928	75,3
Необоротні активи	15625	35,3	14865	47,0	13693	41,2	-1932	87,6
Оборотні активи	28578	64,7	16776	53,0	19582	58,8	-8996	68,5
Пасив	44203	100	31632	100	33275	100	-10928	75,3
Власний капітал	13821	31,3	13900	43,9	15717	47,2	1896	13,7
Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	1600	4,8	1600	-
Поточні зобов'язання	30382	68,7	17752	56,1	15958	48,0	-14424	-47,5

Джерело: розроблено автором

Слід зазначити, що зміни у співвідношеннях статей активу балансів підприємства відбулися за рахунок зростання частки дебіторської заборгованості з 14% до 41,9% станом на 01.01. 2022 року. Коефіцієнт мобільності майна (відношення вартості оборотних активів до вартості майна) зменшився з 0,64 станом на 01.01.2020 р. до 0,58 станом на 01.01.2022 р. Частка необоротних і оборотних активів у структурі загальної вартості майна зазнали суттєвих змін: на кінець аналізованого періоду темпи абсолютного приросту оборотних активів склали 58,8%, при чому ці зміни відбулися при зміні майна на 41,2 % у порівнянні зі станом на 01.01.2020 р.

Фінансова стабільність компанії значною мірою залежить від доступності її внутрішнього оборотного капіталу (табл.2.4).

Таблиця 2.4 – Власні оборотні кошти готелю за 2022 рік

Показник	2022 рік		Відхилення (+, -)	
	на початок тис. грн	на кінець тис. грн	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1. Власний капітал	13900	15717	1817	13,0
2. Довгострокові зобов'язання	1090	295	-795	-72,9
3. Необоротні активи	14865	13693	-1172	-7,88
4. ВОК (р.1+р.2-р.3)	125	2319	2194	1755,2

Джерело: розроблено автором

Існування та масштаби ВОК демонструють здатність компанії виконувати свої поточні фінансові зобов'язання та розглядається як сприятливий розвиток і покращення фінансового стану компанії.

При проведенні фінансового аналізу використовуємо порівняльний аналіз, який передбачає порівняння зведених показників фінансової звітності з відповідними показниками попередніх років (табл.2.5).

Таблиця 2.5 – Основні показники діяльності підприємства (тис.грн)

Показник	Роки			Зміни за період (+,-) 2022 до 2020
	2020	2021	2022	
Чистий прибуток	-1479	1426,4	1925	3404
Прибуток, спрямований на розвиток підприємства	-1479	1426,4	1925	3404
Виручка від реалізації продукції	41777	22683	45331	3554
Середньорічна сума всіх фондів підприємства	35439	37917,5	32453,5	-2985,5
Середньорічний розмір оборотного капіталу	19790,5	37917,5	18179	-1611,5
Середньорічна сума власних коштів	14721	11957,5	14808,5	87,5
Середньорічний обсяг власного оборотного капіталу	-12957	-3394	-17732	-4775
Середньорічний обсяг короткострокових зобов'язань	20264	25960	16855	-3409

Джерело: розроблено автором

За 2020-2022 рр. вартість майна підприємства зменшилась внаслідок зростання суми непокритого збитку, що призвело до дефіциту власних коштів, а відтак підвищення потреби у позиковому фінансуванні. За такої ситуації зроблено висновок про те, що на досліджуваному підприємстві реалізується агресивна політика формування активів, яка сприяє підвищенню ризику втрати платоспроможності та ліквідності.

Для отримання комплексного аналізу показників прибутковості необхідні дані реєстрів фінансового, управлінського та стратегічного обліку.

Оцінюючи основні показники рентабельності, слід також оцінювати рентабельність продажів, яка є одним із важливих аспектів аналізу

рентабельності.

Тому визначимо рентабельність обсягу продажу та проведемо її факторний аналіз. На рентабельність обсягу продажів впливають: зміна собівартості та цін на продукцію, за формулою [28]:

$$P_{\pi} = \frac{BP-C}{BP}, \quad (2.1)$$

де BP – виручка від реалізації, тис. грн.;

C – собівартість продукції, тис. грн.

Тому оцінювати вплив факторів на рентабельність обсягу будемо на основі розрахунків у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Визначення рентабельності обсягу продажу

Показник	Позначення	2021	2022	Відхилення
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції тис.грн.	BP	301 432	195 281	-106151
2. Собівартість продукції, тис.грн.	C	193 482	143 471	-50011
3. Валовий прибуток (збиток), тис. грн.	Пр	107 950	51 810	-56140
4. Рентабельність обсягу продажу, %	P _п	55	36	-19

Джерело: розроблено автором

З 2021 по 2022 рік рентабельність обсягу продажів зменшилась на 19%, що є негативною тенденцією під впливом зменшення виручки від реалізації та собівартості продукції. Проаналізуємо вплив цих факторів на рентабельність продажів.

1) Зміни BP визначається за формулою:

$$\Delta BP = \frac{BP^1 - C^0}{BP^1} - \frac{BP^0 - C^0}{BP^0} \quad (2.2)$$

$$\Delta BP = ((195\,281 - 193\,482) / 195\,281) * 100 - ((301\,432 - 193\,482) / 301\,432) * 100 = 34,89\%$$

Внаслідок зменшення BP рентабельність обсягу реалізації зменшилась

на 34,89%. На ВР вплинули два фактори: зменшення кількості реалізованої продукції та зростання середніх цін на продукцію.

Розрахуємо вплив фактора собівартості продукції :

2) зменшення собівартості визначимо за формулою:

$$\Delta C = \frac{BP^1 - C^1}{BP^1} - \frac{BP^1 - C^0}{BP^1} \quad (2.3)$$

$$\Delta C = ((195\,281 - 143\,471) / 195\,281) * 100 - ((195\,281 - 193\,482) / 195\,281) * 100 = 25,62 \%$$

Внаслідок зменшення собівартості рентабельність обсягу реалізації зменшилась на 25,62 %.

Загальний вплив двох факторів за підприємством становить:

$$34,89 + 25,62 = 60,51 \%$$

Таким чином, за даними факторного аналізу позитивно вплинули два фактора: виручка від реалізації та собівартість продукції, загальний вплив яких складає 60,51%.

Отже, проаналізовано фінансовий стан готелю та зазначено, що в цей період він класифікується як нестійкий і свідчить про певне підвищення ступеня ризику втрати його платоспроможності. Однак зробити остаточний висновок про те, чи виправданою була політика фінансування господарської діяльності у 2022 році можна на підставі розрахунку оптимальної структури капіталу підприємства і оцінки впливу використання фінансових ресурсів на фінансові результати діяльності підприємства. Визначення складу джерел фінансових ресурсів підприємства з уточненням їх структури не має сенсу без вирішення питання якості фінансового забезпечення майна підприємства за рахунок цих коштів.

2.2 Оцінка якості фінансового забезпечення готелю

Визначення складу джерел фінансових ресурсів підприємства з уточненням їх структури не має сенсу без вирішення питання якості

фінансового забезпечення майна підприємства за рахунок цих коштів.

Вибір стратегії фінансування активів підприємства по суті має бути зведено до розв'язання двох взаємопов'язаних проблем: якою мірою і в якому співвідношенні власні і залучені кошти покривають вартість майна підприємства. На наш погляд, детальна діагностика рівня і структури фінансової безпеки повинна проводитися в 2 етапи: на першому етапі необхідно відповідним чином визначити і класифікувати рівень фактичного стану фінансової безпеки. У той же час необхідно визначити рівень фінансової стабільності, який буде досягнутий за рахунок існуючої структури джерел фінансової безпеки; на другому етапі визначається ступінь відповідності структури сформованого джерела коштів структурі активів підприємства виходячи з особливостей його виробничо-господарської діяльності [29].

Так, необоротні активи були сформовані виключно за рахунок власних коштів, у складі яких найбільшою виявилася частка додаткового капіталу.

Позитивною для підприємства є тенденція зменшення вартості фіксованих активів (за три роки вона скоротилася на 13,5%) при одночасному збільшенні абсолютної суми власних джерел фінансування. Наслідком такої ситуації виявилось більш ефективне використання основних засобів та нематеріальних активів підприємства.

Рівень фінансування оборотного капіталу за рахунок власного капіталу впродовж 2020–2022 рр. був стабільно високим і становив не менше 70% вартості поточних активів. Погіршення стану фінансування майна підприємства спостерігалось на протязі 2020 року. В цей період розмір оборотних коштів збільшився більше, ніж удвічі, внаслідок чого основним фінансовим джерелом стали залучені кошти, а питома вага власних зменшилася до 32%. Зростання суми оборотного капіталу в цей період на 60% було обумовлено збільшенням дебіторської заборгованості і на 30% - збільшенням вартості запасів.

Дебіторська заборгованість поступово зростала впродовж всього

аналізованого періоду. Така закономірність зміни дебіторської заборгованості (особливо її товарної частини) призвела до істотного відволікання коштів з обігу, оскільки підприємство надавало товарні позики споживачам продукції, а кредитуючи їх, фактично ділилося з ними частиною своїх доходів [30]. По суті виникнення та зростання дебіторської заборгованості супроводжується непрямыми витратами доходів для будь-якого підприємства – кредитора. З одного боку, це пов'язано зі знеціненням в умовах інфляції боргів, що підлягають поверненню. З іншого, дебіторська заборгованість є типом активу, що потребує відповідного джерела для її фінансування. Оскільки кожне джерело коштів має власну вартість, підтримка певного рівня споживчого боргу пов'язана з власними витратами. Прикладами можуть бути платежі, пов'язані з обслуговуванням використання зовнішніх джерел фінансування, такі як: власні боргові цінні папери, кредиторська заборгованість перед постачальниками, банківські кредити [31].

З цих позицій цілком логічним виявляється необхідність збільшення обсягів залучення короткострокових позикових джерел для фінансування заборгованості споживачів. В результаті зазначений елемент оборотного капіталу наприкінці 2022 року на 85% був забезпечений за рахунок кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань і на 15% - за рахунок короткострокових банківських позик.

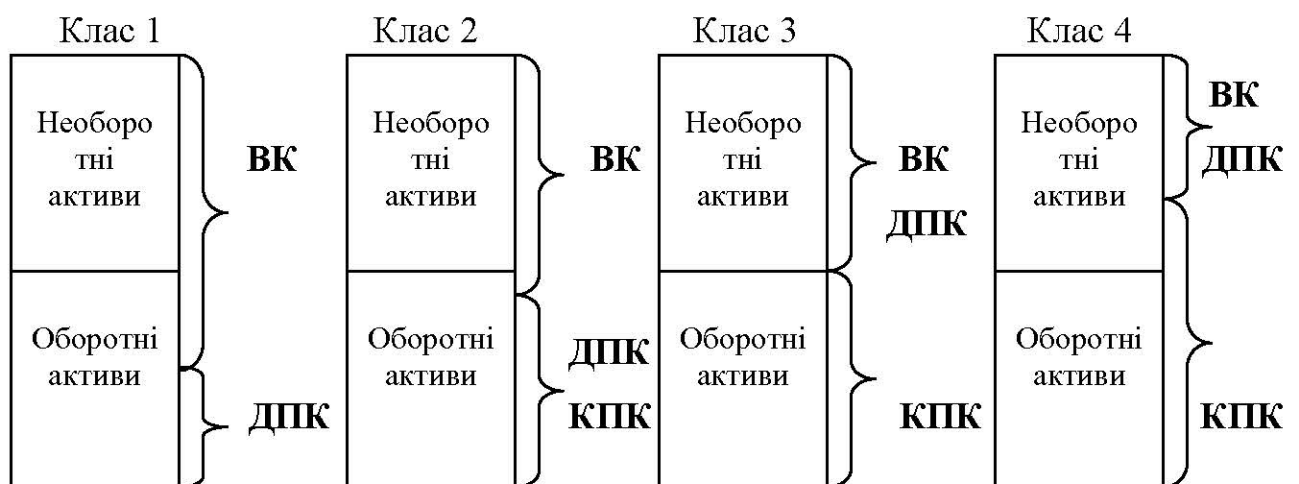
На досліджуваному підприємстві склалася ситуація, коли впродовж 2020–2022 рр. запаси фінансувалися виключно за рахунок власних фінансових ресурсів (тієї їх суми, що залишилася після фінансування необоротних активів). У 2022 році стан фінансового забезпечення запасів товарно-матеріальних цінностей погіршився, внаслідок чого майже 20% їх вартості було покрито шляхом залучення короткострокових кредитів банків і збільшення обсягу довгострокових зобов'язань.

Виконані за допомогою матричних моделей оцінки фінансового забезпечення надають можливість класифікувати його рівень, який по суті

визначає тип політики фінансування підприємства. Як критерій класифікації рекомендується вибирати рівень забезпеченості власними фінансовими ресурсами для основних засобів і оборотних коштів.

Залежно від того, який відсоток виробничого капіталу фінансується з власних джерел коштів, об'єкт 4-го класу може визначати рівень ризику втрати фінансової стійкості (рис. 2.1) [32,33].

Найнебезпечнішою буде така структура джерел фінансового забезпечення, за якої всі необоротні фонди й постійна частина оборотних активів (за винятком коливань їх сезонної складової) формуються за рахунок власних коштів підприємства. Далі йдуть два проміжні класи, які характеризуються помірним підходом до формування джерел фінансування та відрізняються один від одного підвищенням ризикованості структури джерел – значна частина необоротних активів і певна частина оборотних фондів мають власні і довгострокові запозичені джерела фінансування. До граничного і найризикованішого класу слід віднести підприємства, основні фонди яких сформовано за рахунок значної частки не тільки довгострокових, а й короткострокових позикових джерел [34].

ВК – власний капітал готелю

ДПК – довгостроковий позиковий капітал готелю

КПК – короткостроковий позиковий капітал готелю

Рисунок 2.1 – Класифікація об'єктів за рівнем фінансового забезпечення

Джерело: розроблено автором

Ефективне управління фінансами підприємства полягає у визначенні достатнього рівня та структури активів підприємства, необхідних для отримання обсягу реалізації запланованого продукту.

Навіть у разі збільшення обсягу продажів при збільшенні активів підприємства можна підтримувати такий рівень самофінансування, який означає передачу всіх нефінансових активів зі складу ліквідних активів (клас 1). Враховуючи збільшення обсягів виробництва і масштабів діяльності, компанія може звернутися за отриманням кредиту для фінансування основної частини свого оборотного капіталу. У цьому випадку, якщо рентабельність продукції даного підприємства перевищує середню процентну ставку, що виплачується за користування позиковими коштами, механізм фінансової безпеки вважається помірно небезпечним (клас 2). Враховуючи збільшення обсягів виробництва і масштабів діяльності, компанія може звернутися за отриманням кредиту для фінансування основної частини свого оборотного капіталу. У цьому випадку, якщо рентабельність продукції даного підприємства перевищує середню процентну ставку, що виплачується за користування позиковими коштами, механізм фінансової безпеки вважається помірно небезпечним (клас 3). І, нарешті, якщо необоротні активи формуються за рахунок всіх можливих джерел формування, включаючи короткострокові кредити, в результаті чого виникає повна відсутність власних оборотних коштів. Ми говоримо про значну фінансову залежність компаній, але це свідчить про надзвичайний ризик поставити компанії на межу фінансової кризи або банкрутства (клас 4).

Відповідно до викладеної класифікації механізм фінансового забезпечення досліджуваного підприємства можна вважати надмірно ризикованим у 2020-2021 рр. та помірно ризикованим у 2022 році (рис. 2.2).

Складені в агрегованому вигляді баланси із дотриманням пропорцій у вартісному і процентному розподілі їх розділів, наочно демонструють зміни у стані фінансового забезпечення підприємства.

На початок звітного періоду 2020 року

Цей період відповідає 4 класу ризику-
надмірний ризик структури капіталу

На кінець звітного періоду 2020 року

Цей період відповідає 4 класу ризику –
надмірний ризик структури капіталу

Джерело: розроблено автором

На початок звітного періоду 2021 року

Цей період відповідає 4 класу ризику-
надмірний ризик структури капіталу

На кінець звітного періоду 2021 року

Цей період відповідає 2 класу ризику-
помірний ризик структури капіталу

На початок звітного періоду 2022 року

Цей період відповідає 2 класу ризику-
помірний ризик структури капіталу

На кінець звітного періоду 2022 року

Цей період відповідає 2 класу ризику-
помірний ризик структури капіталу

Рисунок 2.2 – Оцінка рівня фінансового забезпечення готелю

Дані балансів свідчать, що максимальний рівень забезпеченості власними фінансовими ресурсами активів господарюючого суб'єкта був зафіксований у 2022 році.

В цей період вартість запасів скоротилася на 13,6%, також зменшилась їх частка у складі оборотних активів – з 71% до 50%, тому власних коштів вистачило для фінансування не тільки всіх необоротних фондів і системної частини оборотного капіталу, а й близько 1/3 вартості дебіторської заборгованості та інших поточних активів.

Дослідження стану фінансування активів на початку 2020 року і наприкінці 2021 року виявило ситуацію послаблення фінансової незалежності підприємства: власні джерела коштів забезпечили 43,9% фінансування необоротних активів.

Іншими джерелами формування постійної частини оборотного капіталу були довгострокові зобов'язання (0,5% і 11,0% відповідно) і короткострокові позикові кошти (3,5% і 8,0% відповідно).

Переважає фінансування ліквідних активів за рахунок самофінансування та довгострокових зобов'язань характеризує консервативний підхід до забезпечення корпоративної ліквідності [35]. При такому підході довгострокові кредити гарантують позичальникові можливість використовувати довгострокові кошти без відновлення фінансових ресурсів, але такі кошти будуть коштувати дорожче, ніж короткострокові.

Під час оцінки рівня фінансового забезпечення невирішеним залишилося питання визначення типу фінансової стійкості компанії за критерієм стабільності джерел покриття запасів із розрахунком відповідного тривимірного показника здійснено в табл. 2.7, табл. 2.8 [23,24].

Таблиця 2.7 – Зміст і розрахунок коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість

Показник	Формула для розрахунку	Умовні позначення	Результат на початок 2022 р.	Результат на кінець 2022 р
Показники, які характеризують структуру пасивів				
Коеф-т автономії (концентрації власного капіталу)	ВК/ВБ	ВК – власний капітал, ВБ – валюта балансу	0,63	1,57
Коеф-т фінансової залежності	ВБ/ВК		1,58	0,63
Коеф-т залучення зобов'язань	З/ВБ	З – зобов'язання	0,21	0,35
Коеф-т фінансового напруження	З/ВК		0,34	0,22
Коеф-т залучення довгострокових зобов'язань	ДЗ/ВБ	ДЗ – довгострокові зобов'язання	1,41	2,23
Коеф-т маневреності власного капіталу	ВОК/ВК	ВОК	-0,81	0,3

Джерело: розроблено автором

Таблиця 2.8 – Динаміка абсолютних показників формування запасів

Показник	1.01.2020	1.01.2021	1.01.2022	Зміни за звітний період
1. Наявність ВОК	54241,5	57045,8	61086,2	7137,2
2. Наявність власних і довгострокових джерел	54532,8	60747,2	65869,3	15292,9
3. Загальна величина основних джерел формування запасів	60196,3	64464,2	81076,8	37048,4
4. ЗАПАСИ	31073	22360	45038,6	19093,3
5. Надлишок (+) нестача (-) власних коштів	- 2152,7	4902,2	16047,6	-11956,1
6. Надлишок (+) нестача (-) власних і довгострокових джерел	- 1861,4	8603,6	20830,7	-3800,4
7. Надлишок (+) нестача (-) загальної величини коштів	3802,1	12320,6	36038,2	17955,1
8. Тривимірний показник типу фінансової стійкості	(0;0;1)	(1;1;1)	(1;1;1)	-
Тип фінансової стійкості	нестійкий	абсолютна стійкість	абсолютна стійкість	-

Джерело: розроблено автором

Розрахункові дані таблиці підтверджують попередні висновки про надмірне використання власних джерел фінансування у 2022 році і, як наслідок, майже безризиковий механізм фінансового забезпечення підприємства. Його фінансовий стан в цей період визначається як абсолютно

стійкий. Порушення рівноваги між власним і позиковим капіталом в бік зростання частки останнього у 2021 році на фоні майже 70% збільшення вартості запасів призвело до погіршення стану їх фінансування за рахунок власних джерел. Фінансовий стан досліджуваного підприємства в цей період класифікується як нестійкий і свідчить про певне підвищення ступеня ризику втрати його платоспроможності. Однак зробити остаточний висновок про те, чи виправданою була політика фінансування господарської діяльності у 2022 році можна на підставі розрахунку оптимальної структури капіталу підприємства і оцінки впливу використання фінансових ресурсів на фінансові результати діяльності підприємства.

Отже, визначено, що залежно від того, яка частка продуктивного капіталу фінансується за рахунок власних джерел, можна дійти висновку, що підприємство має 1 клас помірного ризику структури капіталу у 2022 р., у 2020–2021 рр. – надмірний ризик структури капіталу. Виконані за допомогою матричних моделей оцінки фінансового забезпечення надають можливість класифікувати його рівень, який по суті визначає тип політики фінансування підприємства.

2.3 Багатофакторний дискримінантний аналіз в контексті оцінки фінансового стану готелю

Для об'єктивної оцінки фінансового стану бізнесу необхідна комплексна система науково розроблених моделей прогнозування банкрутства для виявлення ранніх ознак фінансової неспроможності. Їх використання допомагає запропонувати ефективні стратегії управління підприємством під час кризи та забезпечує його безперебійну роботу [36].

Існує безліч підходів до прогнозування фінансового банкрутства юридичної особи. Метод оцінки кредитоспроможності - це, по суті, метод прогнозування банкрутства, а також метод прогнозування банкрутства.

Найбільш поширеним типом аналізу є дискримінантна модель прогнозування. Основним завданням багатофакторного дискримінантного аналізу в контексті оцінки фінансового становища підприємства є побудова оптимальної моделі, що дозволяє з досить високою ймовірністю класифікувати аналізоване підприємство за рівнем фінансового становища. Але, на жаль, в Україні поки не розроблений власний ефективний метод прогнозування банкрутства. Проте, необхідно проаналізувати ефективність існуючих дискримінантних моделей і визначити найкращі з них для використання в умовах українського ринку.

Подолання кризи означає своєчасне виявлення взаємозв'язку між причинами і наслідками фінансової кризи та застосування превентивних або коригувальних заходів проти неї без порушення існуючої системи управління, разом із завчасною переорієнтацією компанії у зовнішньому середовищі [37,38].

Завдання, яке має вирішити система раннього виявлення та подолання фінансових криз для досягнення своїх цілей, можна визначити як прогнозування банкрутства для оцінки короткострокових перспектив підприємств. Розуміння ознак фінансової кризи на різних етапах її розвитку є вирішальним для вжиття своєчасних превентивних заходів, щоб уникнути внутрішніх збитків. Створення значної кількості даних «масиву» необхідно для розробки та виконання ефективних стратегій управління.

Проаналізуємо ефективність існуючих в нашій країні моделей і визначимо найкращі моделі для використання в умовах українського ринку.

Найбільш поширений на сьогоднішній день аналіз банкрутства був запропонований Едвардом Альтманом.

$$Z = -0,3877 - 1,0736 \cdot K_{\text{п}} + 0,0579 \cdot K_{\text{к}}, \quad (2.4)$$

де $K_{\text{п}}$ - відношення суми ОК до суми ПЗ;

$K_{\text{к}}$ – відношення суми всіх зобов'язань до капіталу

$$Z_{2020} = -0,3877 - 1,0736 \cdot 0,48 + 0,0579 \cdot 0,62 = -0,87, Z < 0$$

$$Z_{2021} = -0,3877 - 1,0736*0,47 + 0,0579*0,76 = -0,85, Z < 0$$

$$Z_{2022} = -0,3877 - 1,0736*0,48 + 0,0579*0,87 = -0,85, Z < 0$$

Отже, при діагностиці можливості банкрутства за допомогою двохфакторної моделі Альтмана, було виявлено, що за період 2020-2022 років $Z < 0$. А значить ймовірність банкрутства на підприємстві менше 50% і далі знижується по мірі зниження Z . П'ятифакторна модель Е. Альтмана.

$$Z = 0,717 * X_1 + 0,847 * X_2 + 3,107 * X_3 + 0,420 * X_4 + 0,995 * X_5 \quad (2.5)$$

$$Z_{2020} = 0,717 * 0,365 + 0,847 * 0 + 3,107 * 0 + 0,420 * 0,61 + 0,995 * 0,93 = 1,44$$

$$Z_{2021} = 0,717 * 0,542 + 0,847 * 0 + 3,107 * 0 + 0,420 * 0,25 + 0,995 * 0,7 = 1,19,$$

$$Z < 1,23$$

$$Z_{2022} = 0,717 * 0,54 + 0,847 * 0 + 3,107 * 0 + 0,420 * 0,29 + 0,995 * 0,75 = 1,26$$

Отже, при діагностиці можливості банкрутства за допомогою п'ятифакторної моделі Альтмана, було виявлено, що значення показника Z в 2021 році менше 1,23, а значить підприємству в найближчі два – три роки загрожує банкрутство, проте в 2022 році підприємству вдалося дещо покращити свій стан до 1,26.

Модель Роман Ліса

$$Z = 0,063 * X_1 + 0,092 * X_2 + 0,057 * X_3 + 0,001 * X_4, \quad (2.6)$$

де X_1 – відношення обігового капіталу до суми активів;

X_2 – відношення ОП до суми активів;

X_3 – відношення НП до суми активів;

X_4 – відношення ВК до ПК.

$$Z_{2020} = 0,063 * 0,27 + 0,092 * (-0,04) + 0,057 * (-0,33) + 0,001 * 0,61 = -0,0049,$$

$$Z < 0,037$$

$$Z_{2021} = 0,063 * 0,35 + 0,092 * (-0,08886) + 0,057 * (-0,51) + 0,001 * 0,24 = -0,015,$$

$$Z < 0,037$$

$$Z_{2022} = 0,063 * 0,35 + 0,092 * (-0,15) + 0,057 * (-0,63) + 0,001 * 0,27 = -0,027,$$

$$Z < 0,037$$

Отже, при діагностиці можливості банкрутства за допомогою моделі Романа Лиса, було виявлено, що за період 2020-2022 років $Z < 0,037$. А значить загроза банкрутства на підприємстві дуже висока. Модель Таффлера і Тішоу

$$Z = 0,53 * X_1 + 0,13 * X_2 + 0,18 * X_3 + 0,16 * X_4, \quad (2.7)$$

де X_1 – відношення прибутку до КЗ;

X_2 – відношення ОА до суми всіх зобов'язань;

X_3 – відношення КЗ до суми активів;

X_4 – відношення ВР до суми активів.

$$Z_{2020} = 0,53 * (-0,0726) + 0,13 * 0,43 + 0,18 * 0,56 + 0,16 * 0,61 = 0,22, Z > 0,3$$

$$Z_{2021} = 0,53 * (-0,11) + 0,13 * 0,43 + 0,18 * 0,75 + 0,16 * 0,24 = 0,13, Z > 0,3$$

$$Z_{2022} = 0,53 * (-0,198) + 0,13 * 0,45 + 0,18 * 0,73 + 0,16 * 0,27 = 0,13, Z > 0,3$$

Отже, при діагностиці можливості банкрутства за допомогою моделі Таффлера і Тішоу, було виявлено, що за період 2020-2022 років на підприємстві $Z > 0,3$, тобто у підприємства є довгострокові перспективи.

$$Z = 1,03 * X_1 + 3,07 * X_2 + 0,66 * X_3 + 0,4 * X_4, \quad (2.8)$$

X_1 – відношення робочого капіталу до загальної вартості активів;

X_2 – відношення прибутку до сплати податків та відсотків до загальної вартості активів;

X_3 – відношення прибутку до сплати податків до короткострокової заборгованості;

X_4 – відношення ВР до загальної вартості активів

$$Z_{2020} = 1,03 * 0,27 + 3,07 * 0 + 0,66 * 0 + 0,4 * 0,93 = 0,65, Z < 0,862$$

$$Z_{2021} = 1,03 * 0,35 + 3,07 * 0 + 0,66 * 0 + 0,4 * 0,7 = 0,64, Z < 0,862$$

$$Z_{2022} = 1,03 * 0,35 + 3,07 * 0 + 0,66 * 0 + 0,4 * D = 0,75, Z < 0,862$$

Отже, при діагностиці можливості банкрутства за допомогою моделі Спрінгейта, було виявлено, що за період 2020-2022 років $Z < 0,862$, це потенційне банкрутство.

Універсальна дискримінантна модель Терещенка О.О.

$$Z = 1,5 * X_1 + 0,08 * X_2 + 10 * X_3 + 5 * X_4 + 0,3 * X_5 + 0,1 * X_6, \quad (2.9)$$

де X_1 – відношення ЧПІ до зобов'язань;

X_2 – відношення ВБ до зобов'язань;

X_3 – відношення прибутку до ВБ;

X_4 – відношення прибутку до ВР;

X_5 – відношення виробничих запасів до ВР;

X_6 – відношення ВР до валюти балансу

$$Z_{2020} = 1,5 * 0 + 0,08 * 1,61 + 10 * 0 + 5 * 0 + 0,3 * 0,05 + 0,1 * 0,93 = 0,2$$

$$Z_{2021} = 1,5 * 0 + 0,08 * 1,32 + 10 * 0 + 5 * 0 + 0,3 * 0,10 + 0,1 * 0,7 = 0,21$$

$$Z_{2022} = 1,5 * 0 + 0,08 * 1,37 + 10 * 0 + 5 * 0 + 0,3 * 0,12 + 0,1 * 0,75 = 0,22$$

Отже, при діагностиці можливості банкрутства за допомогою універсальної дискримінантної функції Терещенка О.О., було виявлено, що за період 2020 - 2022 років показник Z знаходиться у проміжку від 0 до 1, а значить підприємству загрожує банкрутство.

Факторна модель діагностики банкрутства (Савицька Г.В.)

$$Z = 0,111 * X_1 + 13,239 * X_2 + 1,676 * X_3 + 0,515 * X_4 + 3,80 * X_5 \quad (2.10)$$

де X_1 – питома вага ВОК у формуванні ОА;

X_2 – співвідношення оборотного та ОК;

X_3 – коефіцієнт оборотності сукупного капіталу;

X_4 – рентабельність активів;

X_5 – коефіцієнт фінансової незалежності

$$Z_{2020} = 0,111 * (-0,55) + 13,239 * 0,37 + 1,676 * 0,78 + 0,515 * 0 + 3,80 * 0,38 = 7,6, Z < 8$$

$$Z_{2021} = 0,111 * (-1,13) + 13,239 * 0,54 + 1,676 * 0,69 + 0,515 * 0 + 3,80 * 0,19 = 8,9, Z > 8$$

$$Z_{2022} = 0,111 * (-1,08) + 13,239 * 0,54 + 1,676 * 0,79 + 0,515 * 0 + 3,80 * 0,22 = 9,2, Z > 8$$

Отже, при діагностиці можливості банкрутства за допомогою факторної моделі діагностики банкрутства, було виявлено, що в 2020 році – на підприємстві існувала невелика ймовірність банкрутства, в 2021 і 2022

роках ймовірність банкрутства була низькою.

Рейтингове число Сайфуліної Р.С. та Кадикової Г.Г. для експрес-оцінки фінансового стану підприємства

$$R = 2 * K_3 + 0,1 * K_{пл} + 0,08 * K_1 + 0,45 * K_M + K_{пр}, \quad (2.11)$$

де K_3 – коефіцієнт забезпеченості власними коштами ($K_3 \geq 0,1$);

$K_{пл}$ – коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пл} \geq 2$);

K_1 – інтенсивність обороту авансованого капіталу, яка характеризує ВР, що припадає на 1 грн коштів, вкладених у діяльність підприємства ($K_1 \geq 2,5$);

K_M – коефіцієнт менеджмента, характеризується відношенням прибутку від реалізації до величини ВР ($K_M \geq (n-1)/r$, де r – облікова ставка Національного банку);

$K_{пр}$ – рентабельність ВК ($K_{пр} \geq 0,2$)

$$R_{2020} = 2 * (-0,35) + 0,1 * 1,8 + 0,08 * 1,25 + 0,45 * (-0,00032) + 0 = -0,4, R < 1$$

$$R_{2021} = 2 * (-0,46) + 0,1 * 1,33 + 0,08 * 0,77 + 0,45 * 0 + 0 = -0,72, R < 1$$

$$R_{2022} = 2 * (-0,43) + 0,1 * 1,37 + 0,08 * 0,79 + 0,45 * 0 + 0 = -0,66, R < 1$$

Отже, при діагностиці можливості банкрутства фінансового стану підприємства, було виявлено, що за період 2020-2022 років $R < 1$, а значить фінансовий стан підприємства характеризується як незадовільний.

Показник діагностики платоспроможності Конона і Гольдера

$$Z = -0,16 * K_1 - 0,22 * K_2 + 0,87 * K_3 + 0,10 * K_4 - 0,24 * K_5, \quad (2.12)$$

де K_1 – відношення суми ДЗ та грошових коштів до ВБ;

K_2 – відношення постійного капіталу до ВБ;

K_3 – відношення фінансових витрат до ВР;

K_4 – відношення витрат на персонал та доданої вартості;

K_5 – відношення ВП до ПК.

$$Z_{2020} = -0,16 * 0,17 - 0,22 * 0,38 + 0,87 * 0,012 + 0,10 * 0,39 - 0,24 * 0 = -0,061$$

$$Z_{2021} = -0,16 * 0,23 - 0,22 * 0,19 + 0,87 * 0,024 + 0,10 * 0,21 - 0,24 * 0 = -0,037$$

$$Z_{2022} = -0,16 * 0,27 - 0,22 * 0,22 + 0,87 * 0,011 + 0,10 * 0,22 - 0,24 * 0 = -0,06$$

Отже, при діагностиці можливості банкрутства було виявлено, що в 2020 році можливість затримки платежів за шкалою оцінювання становила 50, в 2021 році – 70, в 2022 році 70.

Модель Фулмера

$$Z = 5,528 * K_1 + 0,212 * K_2 + 0,073 * K_3 + 1,270 * K_4 - 0,120 * K_5 + 2,335 * K_6 + 0,575 * K_7 + 1,083 * K_8 + 0,894 * K_9 - 6,095, \quad (2.13)$$

K_1 – відношення суми НП минулих років до суми активів;

K_2 – відношення ОР до суми активів;

K_3 – відношення прибутку до оподаткування до суми активів;

K_4 – відношення ГП до суми зобов'язань;

K_5 – відношення суми зобов'язань до суми активів;

K_6 – відношення ПЗ до суми активів;

K_7 – логарифм із суми матеріальних активів;

K_8 – відношення ОК до суми зобов'язань;

K_9 – логарифм із відношення прибутку до сплати процентів та оподаткування до суми %

$$Z_{2020} = 5,528 * (-0,33) + 0,212 * 1,25 + 0,073 * 0,17 + 1,270 * 0,021 - 0,120 * 0,056 + 2,335 * 0,56 + 0,575 * 6,5 + 1,083 * 0,43 + 0,894 * 0,00011 - 6,095 = -2,18, \\ Z < 0$$

$$Z_{2021} = 5,528 * (-0,51) + 0,212 * 0,77 + 0,073 * 0,13 + 1,270 * (-0,06) - 0,120 * 0,0065 + 2,335 * 0,75 + 0,575 * 6,5 + 1,083 * 0,46 + 0,894 * 6,64 - 6,095 = 3,1, Z > 0$$

$$Z_{2022} = 5,528 * (-0,62) + 0,212 * 0,79 + 0,073 * 0,16 + 1,270 * 0,02 - 0,120 * 0 + 2,335 * 0,73 + 0,575 * 6,5 + 1,083 * 0,48 + 0,894 * 7,03 - 6,095 = 2,93, Z > 0,3$$

Отже, при діагностиці можливості банкрутства за допомогою моделі Фулмера, було виявлено, що в 2021 і 2022 роках на підприємстві можливе настання банкрутства.

Модель Бівера

$$K_{2020} = \frac{0+39167}{\frac{469080+232852}{2} + \frac{3281084+2309859}{2}} = 0,012$$

$$K_{2021} = \frac{(0+372449)}{\frac{189752+26602}{2} + \frac{2309859+3055928}{2}} = 0,13$$

$$K_{2022} = \frac{(0+327963)}{\frac{0+0}{2} + \frac{3055928+3556012}{2}} = 0,099$$

Отже, при діагностиці можливості банкрутства за допомогою моделі Бівера, було виявлено, що в 2020 та в 2022 роках підприємство мало незадовільну структуру балансу і працювало у борг.

Отже, узагальнені показники за різними моделями прогнозування ймовірності банкрутства наведено у таблиці 2.9.

На сьогодні немає єдиного підходу щодо прогнозування банкрутства підприємств. Значення зарубіжних моделей прогнозування банкрутства можуть кардинально відрізнятись від значень розрахованих за вітчизняними моделями [28,39]. В основному це пов'язано з тим, що сучасна методологія та інформаційна база для розрахунку показників, що використовуються в цих моделях, істотно відрізняються від методів оцінки, використаних при розробці моделей.

Отже, для отримання більш точної та якісної інформації про фінансовий стан підприємства індикатором є результати, отримані в процесі розрахунку, тому необхідність оцінки можливості банкрутства підприємства є виправданою. При досягненні заданого розміру можна визначити, чи є у підприємства фінансова стійкість, її порушення, передкризовий стан або висока ймовірність банкрутства. На підставі отриманих результатів було зроблено висновок, що підприємство ризикує збанкрутувати, якщо не вжити заходів щодо виправлення ситуації.

Таблиця 2.9 – Моделі прогнозування ймовірності банкрутства готелю

Назва моделі	Вид моделі	Критерії оцінки		Значення коефіцієнтів						Значення Z	Ризик банкрутства
		стійкий	нестійкий	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆		
Зарубіжні вчені:											
Модель Спрінгейта	Z=1,03A+3,07B+0,66C+0,4D	Z>0,862	Z<0,862	0,82	0,56	3,11	2,07			0,75	висока
Модель Романа Ліса	z = 0,063A+0,92B+0,057C+0,01D	Z>0,037	Z<0,037	0,82	0,56	0,44	3,32			-0,027	висока
Модель Альтмана	z = 1,2 X ₁ +1,4X ₂ + 3,3X ₃ + 0,6X ₄ +1X ₅	Z>2,7	Z<1,81	0,82	0,74	0,56	3,32	2,33		1,26	низька
Модель Таффлера	Z = 0,53X ₁ + 0,13X ₂ + 0,18X ₃ + 0,16X ₄	Z>0,3	Z<0,2	3,14	5,02	0,18	2,33			0,13	низька
Модель Фулмера	Z = 5,528* K ₁ + 0,212*K ₂ +0,073*K ₃ +1,270*K ₄ - 0,120* K ₅ +2,335* K ₆ + 0,575 * K ₇ ++1,083*K ₈ + 0,894*K ₉ – 6,095,	Z< 0	Z> 0	-3,42	0,16	.,025	0	1.7	3,73	2,93	низька
Модель Бівера	K ₆ = $\frac{см.220\phi.№2+см.260\phi.№2}{см.480((зр.3+зр.4)/2)\phi.№1+см.620((зр.3+зр.4)/2)\phi.№1}$	Z>0,2	Z<0,1							0,098	висока
Вітчизняні вчені:											
Універсальна дискримінантна функція Терещенка	Z = 1,5*X ₁ +0,08 *X ₂ + 0,10*X ₃ + 5*X ₄ + 0,3*X ₅ + 0,1*X ₆	Z>2	Z<0	0,8	1,58	0,44	0,21	0,13	2,07	0,22	висока
Модель Р.С. Сайфулліна	R = 2K _О + 0,1K _{ТП} + 0,08K _Н + 0,45K _М + K _{ПР} ,	Z>1	Z<1	-0,83	3,52	2,07	0,42	0,73		-0,66	висока
Модель Савицької	Z = 0,111 * X ₁ +13,239*X ₂ +1,676*X ₃ +0,515*X ₄ +3,80* X ₅	Z>8	Z<8	-0,11	7,14	1,32	00,83			9,2	низька

Джерело: розроблено автором

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

За результатами другого розділу отримано наступні висновки.

1. Проаналізовано фінансовий стан готелю та зазначено, що в цей період він класифікується як нестійкий і свідчить про певне підвищення ступеня ризику втрати його платоспроможності. Однак зробити остаточний висновок про те, чи виправданою була політика фінансування господарської діяльності у 2022 році можна на підставі розрахунку оптимальної структури капіталу підприємства і оцінки впливу використання фінансових ресурсів на фінансові результати діяльності підприємства. Визначення складу джерел фінансових ресурсів підприємства з уточненням їх структури не має сенсу без вирішення питання якості фінансового забезпечення майна підприємства за рахунок цих коштів.

2. Визначено, що залежно від того, яка частка продуктивного капіталу фінансується за рахунок власних джерел, можна дійти висновку, що підприємство має 1 клас помірного ризику структури капіталу у 2022 р., у 2020-2021 рр. – надмірний ризик структури капіталу. Виконані за допомогою матричних моделей оцінки фінансового забезпечення надають можливість класифікувати його рівень, який по суті визначає тип політики фінансування підприємства.

3. Для отримання більш точної та якісної інформації про фінансовий стан підприємства індикатором є результати, отримані в процесі розрахунку, тому необхідність оцінки можливості банкрутства підприємства є виправданою. При досягненні заданого розміру можна визначити, чи є у підприємства фінансова стійкість, її порушення, передкризовий стан або висока ймовірність банкрутства. На підставі отриманих результатів було зроблено висновок, що підприємство ризикує збанкрутувати, якщо не вжити заходів щодо виправлення ситуації.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ГОТЕЛЮ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

3.1 Напрями оптимізації джерел формування фінансових ресурсів готелю

Для встановлення найбільш прийнятної структури капіталу використовуються механізми фінансового левериджу. Фінансовий леверидж – це практика використання позичених коштів під певний відсоток для збільшення прибутку акціонерів звичайних акцій. У сфері економіки існує ще одне поняття, відоме як фінансовий леверидж [29,40].

Ефект фінансового левериджу розраховують за відомою формулою:

$$\text{ЕФЛ} = (P_a - BC) * \frac{PK}{BK} \quad (3.1)$$

де BC – % ставка за кредит,

PK – сума позикового капіталу, тис.грн

BK – сума власного капіталу, тис.грн

$(P_a - BC)$ - диференціал фінансового левериджу, який відрізняється рівнями рентабельності активів і ставками відсотків за користування кредитом;

$\left(\frac{PK}{BK}\right)$ – коефіцієнт (плече) фінансового левериджу, що характеризується обсягом PK , котрий припадає на одиницю власного.

Виокремлюючи основні компоненти, стає можливим навмисно посилити вплив фінансового левериджу при визначенні структури капіталу [41].

Наведені в таблиці 3.1 дані свідчать, що у 2022 році ЕФЛ був від’ємний (-8,5%).

Це зумовлено негативним значенням диференціалу фінансового левериджу через перевищення відсоткової ставки за користування кредитом

над рівнем рентабельності активів АТ. Таким чином, структура капіталу досліджуваного підприємства в цей період не була оптимальною, оскільки при збільшенні частки ПК відбувається падіння рентабельності власних коштів. Тобто підприємству недоцільно було користуватися кредитами комерційного банку.

Таблиця 3.1 – Розрахунок ефекту фінансового левериджу готелю, %

Показник	Значення
1. Середня вартість активів, тис.грн	179404,3
2. Власний капітал, тис.грн	99782,7
3. Позиковий капітал, тис.грн	79621,6
4. Прибуток до оподаткування, тис.грн	12425,3
5. Ставка відсотків за користування кредитом	22,0
6. Податок на прибуток, тис.грн	6823,5
7. Чистий прибуток (р.4-р.6), тис.грн	5601,8
8. Рентабельність ВК (р.7: р.2)	5,6
9. Коефіцієнт (плече) фінансового левериджу (р.3:р.2)	0,8
10. Диференціал фінансового левериджу (р.11-р.5)	-15,1
11. Рентабельність активів (р.4:р.1)*100%	6,9
12. ЕФЛ (р.10*р.11)*(1-0,3)	-8,5

Джерело: розроблено автором

Деякі науковці стверджують, що на вартість капіталу впливає його склад і що існує ідеальна структура [32,33]. Їхній аргумент ґрунтується на розумінні того, що на вартість капіталу впливають його складові частини, тобто вартість кожного з цих джерел змінюється залежно від структури капіталу (табл. 3.2) [42]. Отже, як свідчать дані в таблиці вище, оптимальна структура капіталу досягається за умови, що частка залучених фінансових ресурсів досягає 20%, оскільки вартість авансованих коштів на розвиток підприємства є найнижчою – 12,64%. Вартість капіталу досліджуваного підприємства можна проаналізувати за допомогою таблиці 3.3.

Таблиця 3.2 – Визначення оптимальної структури капіталу готелю

Показники	Варіанти структури капіталу						
	1	2	3	4	5	6	7
Питома вага власних ФР	100,0	90,0	80,0	70,0	60,0	50,0	40,0
Питома вага залучених ФР	0,0	10,0	20,0	30,0	40,0	50,0	60,0
Ціна власних ФР	13,0	13,3	14,0	15,0	17,0	19,5	25,0
Ціна залучених ФР	7,0	70,0	7,1	7,5	8,0	12,0	17,0
Ціна авансованих коштів	13,0	12,67	12,64	12,75	13,4	15,75	20,2

Джерело: розроблено автором на основі [42]

Таблиця 3.3 – Розрахунок середньозваженої вартості капіталу готелю за період 2020–2022 рр., %

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1. Сума активів, тис.грн	123928,5	124261,2	179404,3
2. Структура капіталу:			
а) власний капітал	84,0	82,0	60,6
б) позиковий капітал	16,0	18,0	39,4
3. Рівень запропонованих дивідендних виплат	-	-	-
4. Рівень відсоткової ставки за кредит	31,9	24,8	22,0
5. Ставка податку на прибуток	18,0	18,0	18,0
6. Податковий коректор	0,7	0,7	0,7
7. Рівень ставки відсотка за кредит з урахуванням податкового коректора (р.4*р.6)	22,3	17,4	15,4
8. Вартість складового капіталу:			
а) власного капіталу (р.2а*р.3)/100%	3,56	3,13	6,07
б) позикового капіталу (р.2б*р.7)/100%			
9. Середньозважена вартість капіталу (р.8а + р.8б)	3,56	3,13	6,07

Джерело: розроблено автором

Як видно з таблиці 3.3, власний капітал досліджуваного підприємства впродовж трирічного періоду використовувався на безплатній основі. Оскільки ціна, яку необхідно сплатити за базову частину власного капіталу, – це сума виплат власникам підприємства, то стратегія підприємства, за якої прибуток не розподіляється у вигляді дивідендів, а повністю спрямовується у нові проекти, спрямована на зміцнення економічного становища в майбутньому [35,42].

Водночас вартість позикового капіталу (банківських коротко- і довгострокових кредитів) за період 2020-2022 рр. збільшилась з 3,56% до 6,07% виключно за рахунок зростання питомої ваги останнього в загальній структурі коштів (з 16,0% до 39,4%). В цілому зміни середньозваженої вартості капіталу відповідають змінам вартості коштів, отриманих на позиковій основі, а структура капіталу досліджуваного підприємства була наближена до оптимальної лише в 2021 році. На основі запропонованих принципів можна обґрунтувати доцільність використання того чи іншого джерела фінансування, його обсяг та обґрунтовану структуру капіталу.

Отже, проведено розрахунок оптимальної структури фінансових ресурсів за допомогою механізму фінансового левериджу. Ефект фінансового левериджу у 2022 році був від'ємний (-8,5%). Це зумовлено негативним значенням диференціалу фінансового левериджу через перевищення відсоткової ставки за користування кредитом над рівнем рентабельності активів. При вирішенні питання оптимізації структури фінансових ресурсів розраховано середньозважену вартість капіталу досліджуваного підприємства. Встановлено, що його зміни повністю відповідають змінам вартості коштів, отриманих на позиковій основі, а структура капіталу була наближена до оптимальної тільки в 2021 році.

3.2 Ефективність використання фінансових ресурсів готелю та критерії її оцінки

Визнання зростаючої ролі фінансів у підвищенні ефективності суспільного виробництва, особливо в умовах ринкових відносин, вимагає об'єктивної оцінки ефективності використання фінансових ресурсів. Показником того, наскільки ефективно використовуються фінансові ресурси, є рентабельність ресурсів, яка розраховується діленням результату виробничого процесу на інвестовані ресурси [43,44]. Враховуючи вплив на

дохід та міру оцінки ефективності фінансових ресурсів на підприємстві, загальну ефективність розраховуватимемо за наступною формулою :

$$K_{\text{ф.р.}} = D/P, \quad (3.2)$$

де $K_{\text{ф.р.}}$ – коефіцієнт використання ФР;

D – дохід підприємства; P – середньорічний обсяг ФР.

Проте загальний показник оцінки ефективності використання фінансових ресурсів відображає лише ступінь їх віддачі в масштабах конкретного виробництва, тоді як він не дає відповіді на питання, як підвищити ефективність. Розглядаючи різні окремі показники, загальний показник можна модифікувати, щоб відобразити основну структуру та значення факторів, які впливають на ефективне використання ФР на підприємстві [39,45]. Результат діяльності компанії в загальному показнику ефективності відображається в її доході. У часткових показниках його можна розглядати як еквівалент внеску того чи іншого виду ресурсу (фактора) у формування доходу. Під ним розуміється вартість, що передається з компенсаційного фонду (основні засоби) і новостворена вартість (чиста продукція) праці. У результаті кінцевий результат виробництва розподіляється між різними його частинами. Водночас фінансові ресурси підприємства можна зобразити як суму вартості основного та оборотного капіталу [41,46]. Ефективність використання ресурсів можна виміряти за допомогою наступного показника:

$$K_{\text{ф.р.}} = (A + 3 + \text{ФР})/(\Phi_{\text{оз}} + \Phi_{\text{обз}}), \quad (3.3)$$

де A – АВ; 3 – ФОП робітників підприємства; Π – фінансовий результат до оподаткування; $\Phi_{\text{оз}}$ – середньорічна вартість основних фондів; $\Phi_{\text{обз}}$ – середньорічна вартість оборотних коштів.

У рівнянні (3.3) амортизація визначає використання основних засобів, тоді як заробітна плата і прибуток (фінансові результати) визначають використання оборотного капіталу. Таким чином, узагальнюючий показник може бути представлений у вигляді двох коефіцієнтів – ресурсовіддачі основних і оборотних коштів відповідно:

$$K_{(ф.р.) оз} = A/\Phi_{оз} ; \quad K_{(ф.р.) обз} = (З + \Phi P)/\Phi_{обз} \quad (3.4)$$

Важливо враховувати, що ефективність використання ФР визначається не лише віддачею кожного виду ресурсів, а й оптимальним розташуванням цих ресурсів. На практиці вкрай важливо не лише оцінити загальні економічні результати, а й дослідити фактори, що впливають на них, тобто виявити причини зростання чи падіння ефективності використання ресурсів. Для проведення такого аналізу вкрай важливо представити узагальнюючий показник як функцію окремих показників оцінки ефективності [47].

Моделлю для такого показника є середнє значення показників ефективності з урахуванням частки ФР, виділених на фактори, а саме:

$$K_{ф.р.} = (A/\Phi_{оз}) * (\Phi_{оз}/P) + ((З + \Phi P)/\Phi_{обз}) * (\Phi_{обз}/P), \quad (3.5)$$

де $\Phi_{оз}/P$ – питома вага основних засобів в загальному обсязі ФР;

$\Phi_{обз}/P$ - питома вага оборотних коштів в загальному обсязі ФР.

І навпаки, джерелами фінансових ресурсів підприємства є власні, позикові та залучені кошти. При цьому під залученими і запозиченими коштами слід розуміти суму довго- і короткострокових кредитів, кредиторської заборгованості (для спрощення їх об'єднують в одну групу – залучені кошти). Тоді модель узагальнюючого показника оцінки ефективності використання ФР підприємства можна записати наступним чином:

$$K_{ф.р.} = (D_в/K_в) * (K_в/P) + (D_з/K_з) * (K_з/P), \quad (3.6)$$

де $D_в, D_з$ – дохід від використання власних і залучених коштів відповідно;

$K_в, K_з$ – відповідно власні і залучені кошти.

Звідси після трансформації формули (3.6) отримують наступну залежність:

$$K_{ф.р.} = (A/\Phi_{оз}) * (\Phi_{оз}/P) + (З/P + \Phi P/P) * (\Phi_{обз}/\Phi_{обз}), \quad (3.7)$$

де $\Phi P/P$ – показник ефективності.

Формула (3.7) свідчить, що узагальнюючий показник $K_{ф.р.}$ містить показники оцінки ефективності виробництва. Тому використання даного показника має сенс як для оцінки виробничо-господарської та фінансової діяльності підприємства. Крім того, наведена модель дозволяє оптимізувати співвідношення фінансових ресурсів.

Оцінку ефективності використання ФР готелю за період 2020-2022 рр. доцільно виконати на підставі даних таблиці 3.4. Як видно з таблиці, коефіцієнт ефективності використання фінансових ресурсів має стабільну тенденцію зростання, причому найбільшу роль у збільшенні цього показника відіграють два фактори – заробітна плата робітників (з відрахуваннями на соціальні заходи) і фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування. За досліджуваний трирічний період зазначені показники збільшились відповідно на 189,5% і 143,3%. Причому темпи зростання ресурсного потенціалу були значно нижчими (47,3%). З метою більш точного виявлення впливу окремих факторів на узагальнюючий показник ефективності використання фінансових ресурсів (формула 3.7) необхідно побудувати аналітичну таблицю 3.5. Дані таблиці свідчать, що найбільший вплив на зростання показника $K_{ф.р.}$ мало збільшення ресурсовіддачі основних засобів на 66,7%, хоча питома вага останніх в загальному обсязі фінансових ресурсів зменшилась майже вдвічі. Як результат, вплив цього фактору, зваженого за часткою фінансових ресурсів, становив не більше 15%. Додатні зміни ресурсовіддачі оборотних засобів та їх частки в фінансових ресурсах підприємства мали більший вплив на зміну показника ефективності використання ФР підприємства. Процентний вплив цього фактору складав 85%. За результатами оцінки зміни показника рентабельності капіталу, який був штучно введений в формулу (3.7), виявлено його стійке зростання впродовж всього аналізованого періоду. Іншими словами, якщо в 2020 році підприємство отримувало 4 коп. прибутку з кожної гривні вкладеного капіталу, то в 2022 році віддача зросла в абсолютному вираженні на 3 коп., в процентному відношенні на 75%.

Таблиця 3.4 – Розрахунок загального показника ефективності використання фінансових ресурсів готелю, тис.грн

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2021 від 2020 р.		Відхилення 2022 від 2021р.		Відхилення 2022 від 2020 р.	
				абсол.	%	абсол.	%	абсол.	%
1. Амортизаційні відрахування (А)	2524,6	2618,0	3140,9	93,4	3,7	522,9	20,0	616,3	24,4
2. Фонд заробітної плати (З)	10183,4	13519,9	29480,4	3336,5	32,8	15960,5	118,1	19297,0	189,5
3. Фінансовий результат до оподаткування (ФР)	5106,2	3256,7	12425,3	-1849,5	-36,2	9168,8	281,5	7319,1	143,3
4. Середньорічна вартість основних фондів ($\Phi_{\text{оз}}$)	41640,5	35769,4	31760,9	-5871,1	-14,1	-4008,5	-11,2	-9879,6	-23,7
5. Середньорічна вартість оборотних коштів ($\Phi_{\text{обз}}$)	75560,5	81983,7	140854,3	6423,2	8,5	58870,6	71,8	65293,8	86,4
6. $K_{\text{ф.р.}} = (A+Z+ \text{ФР})/(\Phi_{\text{оз}} + \Phi_{\text{обз}})$,	0,15	0,17	0,26	0,02	13,3	0,09	52,9	0,11	73,3
7. $P = \Phi_{\text{оз}} + \Phi_{\text{обз}}$	117201,0	117753,1	172615,2	552,1	0,5	54862,1	46,6	55414,2	47,3

Джерело: розроблено автором

Таблиця 3.5 – Факторний аналіз зміни показника ефективності використання фінансових ресурсів готелю

Показники	2020 рік	2021рік	2022 рік	Відхилення 2021від 2020р.		Відхилення 2022 від 2021р.		Відхилення 2022 від 2020 р.	
				абсол.	%	абсол.	%	абсол.	%
1. A / Φ_{O3}	0,06	0,07	0,10	0,01	16,7	0,03	42,9	0,04	66,7
2. Φ_{O3} / P	0,36	0,30	0,18	-0,06	-16,7	-0,12	-40,0	-0,18	-50,0
3. $(3 + \Phi P) / \Phi_{OB}$	0,20	0,20	0,30	-	-	0,1	50,0	0,1	50,0
4. Φ_{OB} / P	0,65	0,70	0,82	0,05	7,7	0,12	17,1	0,17	26,2
5. $K_{ф.р.} = (A/\Phi_{O3}) * (\Phi_{O3}/P) + ((3 + \Phi P)/\Phi_{O3}) * (\Phi_{O3}/P)$	0,15	0,17	0,26	0,02	13,3	0,09	52,9	0,11	73,3
6. $3 / P$	0,09	0,11	0,17	0,02	22,2	0,06	54,5	0,08	88,9
7. $\Phi P / P$	0,04	0,03	0,07	-0,01	-25,0	0,04	133,3	0,03	75,0
8. $K_{ф.р.} = (A/\Phi_{O3}) * (\Phi_{O3}/P) + (3/P + \Phi P/P) * (\Phi_{O3}/\Phi_{O3})$	0,15	0,17	0,26	0,02	13,3	0,09	52,9	0,11	73,3

Джерело: розроблено автором

У глобальному контексті для оцінки ефективності розподілу ресурсів використовуються фінансові показники прибутковості для різних типів інвестицій: усі кошти, операційні кошти, власні інвестиції та частки в інших компаніях [48].

Найбільш повне розуміння рентабельності інвестицій у виробничу діяльність компанії можна отримати, розрахувавши відношення прибутку до операційних активів, зокрема, якщо враховувати прибуток, отриманий від реалізації продукції. Операційні фонди розраховуються шляхом віднімання загальної вартості інвестицій і незавершеного будівництва із середньорічної вартості всіх фондів підприємства. Для підприємця цей показник має велике значення, оскільки враховує прибуток від основної діяльності без урахування відсотків, дивідендів тощо, а також враховує кошти, які безпосередньо використовуються у виробничій діяльності [49,50].

Рентабельність ФР дозволяє оцінити ефективність вкладення коштів власників у бізнес і порівняти її з потенційним доходом від інвестування цих коштів в інші фінансові інструменти. У західних країнах цей показник використовується як міра оцінки того, якою мірою акції котируються на біржі [51]. Рентабельність фінансових вкладень визначає дохід (дивіденди, відсотки), отриманий на кожну гривню, вкладену в акції, облігації інших компаній, а також доходи, отримані від участі в діяльності інших організацій.

Розрахунок та аналіз зазначених показників зручно здійснювати в послідовності, наведеній в таблиці 3.6. Дані таблиці показують, що показники рентабельності сукупних, власних і функціонуючих коштів, розраховані по загальній сумі прибутку, чистому прибутку і прибутку від реалізації, відчутно збільшились за період 2020–2022 рр. Така ситуація пояснюється тим, що темп збільшення прибутку від реалізації продукції випереджав темпи зростання вартості всіх коштів (44,8%), і в тому числі функціонуючих (46,3%). До того ж зростання вартості майна підприємства в досліджуваному періоді відбувалося на фоні зниження суми власних коштів, що свідчить про збільшення частки позикового капіталу.

Таблиця 3.6 – Показники рентабельності вкладень за видами, тис.грн

Показники	2020	2021	2022	Відхилення за період	
				абс. (+,-)	%
1.Фінансовий результат до оподаткування	5106,2	3256,7	12425,3	7319,1	143,3
2. Чистий прибуток	4119,4	1426,4	5601,8	1482,4	36,0
3.Прибуток від реалізації продукції	1012,2	9225,7	20794,2	19782,0	1954,4
4. Середньорічна сума власних коштів	104011,6	101579,9	99782,7	-4228,9	-4,1
5. Середньорічна сума фінансових вкладень	1923,5	104,0	1908,7	-14,8	-0,8
6.Рентабельність власних коштів, % :					
- $K_4 = p.1 : p.4$	4,9	3,2	12,5	7,6	155,1
- $K_5 = p.2 : p.4$	4,0	1,4	5,6	1,6	40,0
- $K_6 = p.3 : p.4$	1,0	9,1	20,8	19,8	1980,0
7.Рентабельність фінансових вкладень, % ($K_7 = p.4 : p.5$)	151,3	27,4	100,8	-50,5	-33,3

Джерело: розроблено автором

Рентабельність власних фінансових ресурсів підприємства у 2022 році підвищилась порівняно з попередніми роками, причому в найбільшому ступені зросла рентабельність, розрахована за прибутком від реалізації, що пов'язано з випереджаючими темпами зростання цього різновиду фінансового результату діяльності підприємства порівняно з темпами збільшення сукупного і чистого прибутку (143,3% і 36,0% відповідно).

Найбільший інтерес представляє факторний аналіз рентабельності сукупних вкладень (активів, майна), розрахованої за чистим прибутком (K_2). На зміну рівня рентабельності вкладень можуть вплинути зміни рентабельності реалізованої продукції і оборотності активів. Їх взаємозв'язок може бути виражений за допомогою наступної формули:

$$R_A = R_{\pi} * K_A = \frac{P_{\text{ч}}}{Q^p} * \frac{Q^p}{A}, \quad (3.8)$$

де $P_{\text{ч}}$ – чистий прибуток ;

Q_p – чистий дохід;

A – середньорічна вартість активів.

R_{Π} показує який результат експлуатації дає кожна гривня виручки. K_A характеризує обсяг доходу, який знімається з кожної гривні активів, тобто показує в який оборот трансформується кожна гривня активу. Модель (3.8) покладена в основу відомої системи факторного аналізу фірми “Дюпон” (The Du Pont System of Analysis) і дозволяє логічно дослідити взаємозв’язок складових коефіцієнтів і те, як зміни в одному показнику впливають на зміни усіх інших. Факторний аналіз показника R_A наведений в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Аналіз рентабельності капіталу готелю по факторах

Показник	2020	2021		2022		Відхил. від базового періоду
		значення	відхил (+,-)	значення	відхил (+,-)	
1. Коефіцієнт трансформації (оборотності) активів (K_A)	0,38	0,64	0,26	1,2	0,56	0,82
2. Рентабельність продаж (R_{Π}), %	8,8	1,8	-7,0	2,6	0,8	-6,2
3. Рентабельність активів (R_A), %	3,3	1,2	-2,1	3,1	1,9	-0,2
4. Видхилення R_A за рахунок зміни :						
- K_A	—	-	-	-	-	2,13
- R_{Π}	—	-	-	-	-	-2,33

Джерело: розроблено автором

З таблиці видно, що рентабельність активів підприємства за період 2020–2022 рр. зменшилась на 0,2%. Зміна R_A обумовлена впливом двох факторів: зменшенням прибутковості продаж на 6,2 п.п. і підвищенням коефіцієнту трансформації активів на 0,82 п.п.

Рівень впливу зниження R_{Π} на зміну рентабельності активів визначається як:

$$\Delta R_{ar n} = K_a (R_{n_1} - R_{n_0})$$

$$\Delta R_{ar n} = 0,38 * (2,6 - 8,8) = -2,33$$

Рівень впливу підвищення коефіцієнту обіговості активів на зміну рентабельності капіталу:

$$\Delta R_{a_{ka}} = K_{n1}(R_{a_1} - R_{a_0})$$

$$\Delta R_{a_{ka}} = -2,6 * (1,2 - 0,38) = 2,13$$

Тобто:

$$\Delta R_a = \Delta R_{a_{RN}} + \Delta R_{a_{ka}}$$

$$\Delta R_a = 2,13 - 2,33 = -0,2$$

Наведені вище розрахунки свідчать, що зростання рентабельності активів у 2022 році порівняно з 2020 роком було обумовлено зменшенням рентабельності реалізованої продукції і підвищенням обіговості активів підприємства.

Отже, оцінку ефективності використання фінансових ресурсів проведено за узагальнюючим показником ресурсовіддачі, який містить показники оцінки ефективності діяльності готелю. За даними факторного аналізу зміни цього показника встановлено, що найбільший вплив на зростання показника $K_{\Phi, P}$ мало збільшення ресурсовіддачі основних засобів на 66,7%. Як результат, вплив цього фактору, зваженого за часткою фінансових ресурсів, становив не більше 15%. Додатні зміни ресурсовіддачі оборотних засобів та їх частки в фінансових ресурсах підприємства мали більший вплив на зміну показника ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Процентний вплив цього фактору складав 85%.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

За результатами третього розділу отримано наступні висновки.

1. Проведено розрахунок оптимальної структури фінансових ресурсів за допомогою механізму фінансового левериджу. Ефект фінансового левериджу у 2022 році був від'ємний (-8,5%). Це зумовлено негативним значенням диференціалу фінансового левериджу через перевищення відсоткової ставки за користування кредитом над рівнем рентабельності активів. При вирішенні питання оптимізації структури фінансових ресурсів розраховано середньозважену вартість капіталу досліджуваного підприємства. Встановлено, що його зміни повністю відповідають змінам вартості коштів, отриманих на позиковій основі, а структура капіталу була наближена до оптимальної тільки в 2021 році.

2. Оцінку ефективності використання фінансових ресурсів проведено за узагальнюючим показником ресурсовіддачі, який містить показники оцінки ефективності діяльності готелю. За даними факторного аналізу зміни цього показника встановлено, що найбільший вплив на зростання показника $K_{ф.р}$ мало збільшення ресурсовіддачі основних засобів на 66,7%. Як результат, вплив цього фактору, зваженого за часткою фінансових ресурсів, становив не більше 15%. Додатні зміни ресурсовіддачі оборотних засобів та їх частки в фінансових ресурсах підприємства мали більший вплив на зміну показника ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Процентний вплив цього фактору складав 85%.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи бакалавра вирішено всі поставлені завдання та досягнуто встановленої мети. Результати проведеного дослідження дозволили сформулювати такі висновки та узагальнення.

1. Встановлено, що фінансові ресурси підприємства можна визначити як засоби, які є в розпорядженні підприємства з метою досягнення розширеного відтворення та фінансових результатів. Фінансові ресурси компанії утворюються шляхом витрачання власних і порівнянних коштів, отриманих від реалізації продукції та надання послуг у вигляді доходу, зібраного за рахунок банківських кредитів і мобілізованого на фінансових ринках. Фінансові ресурси, які генеруються на рівні підприємства, дають можливість виробляти товари та послуги, здійснювати інвестиції, формувати оборотний капітал, створювати фонди економічного стимулювання, задовольняти вимоги фінансово-кредитної системи, виконувати зобов'язання перед постачальниками та працівниками.

2. Обґрунтовано, що у сучасному економічному кліматі для бізнесу вкрай важливо мати різноманітні джерела фінансування, включаючи як власні ресурси, так і позики. Така практика підвищує рентабельність капіталу компанії, платоспроможність, фінансову стійкість, мінімізує фінансові ризики, знижує середньозважену вартість фінансових ресурсів компанії. Виділення більшої частки власних коштів і самофінансування є найефективнішим способом досягнення цих цілей. Крім того, постійний моніторинг використання фінансових ресурсів є важливим для того, щоб оперативно адаптуватися до будь-яких змін і приймати обґрунтовані рішення щодо обсягу та призначення необхідних коштів, а також найбільш ефективного способу їх витрачання.

3. Підкреслено, що значну увагу приділяють аналізу фінансового стану компанії, який є надзвичайно важливим, оскільки він служить як відображенням її діяльності, так і орієнтиром для майбутнього розвитку. Цей

комплексний і систематичний метод фінансового аналізу передбачає ретельний аналіз, інтеграцію та використання фінансових даних для виявлення та максимального використання потенціалу фінансових ресурсів. Визначено, що встановлюючи оптимальну структуру джерел фінансування, фінансовий аналіз спрямований на забезпечення довгострокової стійкості та розвитку підприємства.

4. Проаналізовано фінансовий стан готелю та зазначено, що в цей період він класифікується як нестійкий і свідчить про певне підвищення ступеня ризику втрати його платоспроможності. Однак зробити остаточний висновок про те, чи виправданою була політика фінансування господарської діяльності у 2022 році можна на підставі розрахунку оптимальної структури капіталу підприємства і оцінки впливу використання фінансових ресурсів на результати діяльності підприємства. Визначення складу джерел фінансових ресурсів підприємства з уточненням їх структури не має сенсу без вирішення питання якості фінансового забезпечення майна підприємства за рахунок цих коштів.

5. Визначено, що залежно від того, яка частка продуктивного капіталу фінансується за рахунок власних джерел, можна дійти висновку, що підприємство має 1 клас помірного ризику структури капіталу у 2022 р., у 2020–2021 рр. – надмірний ризик структури капіталу. Виконані за допомогою матричних моделей оцінки фінансового забезпечення надають можливість класифікувати його рівень, який по суті визначає тип політики фінансування підприємства.

6. Обґрунтовано, що для отримання більш точної та якісної інформації про фінансовий стан підприємства індикатором є результати, отримані в процесі розрахунку, тому необхідність оцінки можливості банкрутства підприємства є виправданою. За вказаним розміром можна визначити фінансову стабільність підприємства, високу ймовірність порушення, передкризовий стан чи банкрутство. На підставі отриманих результатів було зроблено висновок, що компанія ризикує збанкрутувати, якщо не вжити

коригувальні заходи.

7. Проведено розрахунок оптимальної структури фінансових ресурсів за допомогою механізму фінансового левериджу. Ефект фінансового левериджу у 2022 році був від'ємний (-8,5%). Це зумовлено негативним значенням диференціалу фінансового левериджу через перевищення відсоткової ставки за користування кредитом над рівнем рентабельності активів. При вирішенні питання оптимізації структури фінансових ресурсів розраховано середньозважену вартість капіталу досліджуваного підприємства. Встановлено, що його зміни повністю відповідають змінам вартості коштів, отриманих на позиковій основі, а структура капіталу була наближена до оптимальної тільки в 2021 році.

8. Оцінку ефективності використання фінансових ресурсів проведено за узагальнюючим показником ресурсовіддачі, який містить показники оцінки ефективності діяльності готелю. За даними факторного аналізу зміни цього показника встановлено, що найбільший вплив на зростання показника $K_{Ф.Р}$ мало збільшення ресурсовіддачі основних засобів на 66,7%. Як результат, вплив цього фактору, зваженого за часткою фінансових ресурсів, становив не більше 15%.

Перспективами дослідження є напрями вирішення питань забезпечення підприємств фінансовими ресурсами. Тому подальші пошуки мають бути спрямовані на підвищення ефективності діяльності вітчизняних підприємств з метою збільшення частки власних фінансових ресурсів та розширення можливостей використання залученого капіталу з мінімальними кредитними ризиками, зокрема на визначення раціональної структури власних та залучених фінансових ресурсів; зміцнення фінансової стійкості та підвищення ринкової вартості підприємства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О.В., Пілецька С.Т., Заболотна Д.В. Стратегічні ресурси забезпечення економічного потенціалу в контексті інтеграційно-диверсифікаційного розвитку підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. №11. С. 398–404.
2. Бабіна Н. О., Зачосова Н. В. Економіко-фінансова безпека підприємств України як елемент фінансової безпеки держави в контексті інтеграційних процесів. *Управлінський аспект забезпечення фінансової безпеки України : колективна монографія* / за ред. О. В. Черевка. Черкаси : Видавець Ю. А. Чабаненко, 2018. С. 185–206.
3. Бровко Л. І., Бровко Є. І., Крижановський О. О. Формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільності. *Економіка та держава*. 2019. № 9. С. 57–63.
4. Бондаренко О.С. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. *Економіка та держава*. 2018. № 6. С. 21–24.
5. Бражник Л. В. Фінансові ресурси підприємства : їх формування та використання. *Економіка і суспільство*. 2018. № 14. С. 778–783.
6. Василик Н.М. Оцінка ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства. *Економічний аналіз*. 2018. Т. 28. Вип. 3. С. 154–161.
7. Ващенко Л.О. Інформаційне та методичне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.04 / Л.О. Ващенко. К., 2005. 20 с.
8. Гвоздей Н. І., Бондарук І. С., Вінницька О. А. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. *Економічний аналіз*. 2018. Т. 28, № 1. С. 216–221
9. Гринчуцький В.І., Блащак Б.Я. Теоретичні аспекти формування механізму нарощування фінансового потенціалу підприємств. *Східна*

Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. Випуск 3 (20). С. 177–182.

10. Громова А.Є. Фінансовий потенціал, як основа формування прибутку підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип.5. С.75–78. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/5_2017_ukr/16.pdf

11. Журавльова Т. О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 42–45. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4535&i=7>

12. Єлісєєва О.К., Решетняк Т.В. Методи та моделі оцінки і прогнозування фінансового стану підприємств: монографія. Краматорськ: ДДМА, 2017. 208 с.

13. Жувагіна І.О., Когутенко К.С. Загальнонаукові підходи до формування економічного потенціалу підприємств торгівлі. *Ефективна економіка*: 2018. Вип.5. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6302>.

14. Плаксюк О. О. Сутність та структура економічного потенціалу підприємства. *Наука й економіка*. 2015. Вип. 4. С. 88–91

15. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: МАУП, 2000. 148 с.

16. Квасницька Р.С., Тарасюк М.В. Структуризація потенціалу підприємств. *Вісник КНТЕУ*. 2017. Вип. 1. С. 73–82.

17. Коваленко Д. І., Гриненко Т. О. Особливості формування фінансових ресурсів малих підприємств. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2017. № 15 (2). С. 24–29.

18. Ксьондз С.М., Сапригіна О.В. Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 611–615. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/105.pdf

19. Нечипоренко А. В., Рибалкіна А. О. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8361>

20. Ковалевська А.В., Петрова Р. В., Строков О.Ю. Критичний аналіз

методів вирішення задачі оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства. *Бізнес Інформ*. 2018. Вип. 11. С. 296–302.

21. Латишева О.В. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та особливості управління елементами забезпечення сталого розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. . №3(53). С. 126–130.

22. Мальська М. П., Кізима В. Л., Жук І. З. Управління сферою готельного господарства: теорія та практика : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 336 с.

23. Чміль Г.Л. Трансформація простору функціонування бізнес структур під впливом цифровізації: вимір маркетплейсів. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2021. № 1. С. 391–405.

24. Фінансова стабільність руху фінансових потоків економічних агентів : монографія / [Б. В. Самородов та ін.] ; за заг. ред. Б. В. Самородова ; Держ. вищ. навч. заклад "Ун-т банк. справи". Київ : Університет банківської справи, 2019. 335 с.

25. Навроцький Н.О. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2017. №1(2). С. 97–101.

26. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Ткаченко Є.В. Модель інтегральної оцінки економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. №3(65). С. 56–65. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3\(65\)-56-65](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3(65)-56-65).

27. Optima Collection Троїцька. URL: <https://optimahotels.com.ua/uk/hotels/collection-troitska/>

28. Роєнко К.В., Свистун Л.А. Особливості та проблеми формування фінансових ресурсів підприємств в умовах нестабільної економіки. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 1285–1289.

29. Маначинська Ю.А. Облік і аналіз фінансових результатів в готельному господарстві : монографія. Ч. : Чернів. торг.-екон. інст. Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 423 с.

30. Сотнікова К.В. Контроль ефективності використання економічного

потенціалу в системі управління підприємством. *Вісник Донбаської державної академії*. 2009. Вип.2 (16). С. 252–256.

31. Сотник А. А. Діагностика бізнес-потенціалу підприємства. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. №4. С. 77–83.

32. Тимошик Н. С., Семчишин Є. В. Організаційні аспекти формування та оптимізації фінансових ресурсів підприємств. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Сер. Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69), № 2. С. 232–238

33. Тридід О. М. Методичні рекомендації щодо аналізу та оцінки фінансової стійкості підприємства. Харківський національний економічний ун-т. Препр. Х.: ХНЕУ, 2005. 24 с.

34. Шелеметьєва Т. В., Гресь-Євреїнова С. В., Мамотенко Д. Ю. Особливості бухгалтерського обліку витрат туристичного та готельно-ресторанного бізнесу. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 66. С. 225–230. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/66_2022/41.pdf.

35. Новак Н. Г., Башинська І. О. Особливості обліку у готельно-ресторанному бізнесі. *Економіка, фінанси, право*. 2018. № 6. С. 17–19.

36. Яременко В. Г., Салманов Н. М. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 19 (3). С. 158–162.

37. Готельно-ресторанний бізнес : навчальний посібник / О. А. Ніколайчук та ін. ; за ред. О. А. Ніколайчук. Кривий Ріг : Вид. ДонНУЕТ, 2022. 250 с.

38. Олійник О. Питання економіки, аналізу діяльності та управління якістю в підприємництві гостинності та туризму. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-127>

39. Стойко І., Зарихта Д., Бажанова Н. Індустрія туризму: проблеми і перспективи відновлення та оновлення готельного бізнесу після пандемії коронавірусу. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2 (25). С.

221–233. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21siippk.pdf>

40. Фесенко Г. О., Осадчий А. А. Значення колективних засобів розміщення та готельної індустрії у розвитку сфери туризму України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 23. С. 60–65.

URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/228/228>

41. Моргулець О. Б., Нищенко О. В. Готельно-ресторанний бізнес України у довоєнний, воєнний та післявоєнний період. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2023. № 8. С. 88–96.

DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-8-12>

42. Самойлик О. В., Стеблюк Н. Ф., Кучер М. М., Сайгак Є. Л. Міжнародний досвід формування стратегії та маркетингової політики підприємств готельного бізнесу. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021, № 3. С. 197–202.

43. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі: колективна монографія. Видання дев'яте / за наук. ред. проф. Матвійчук Л.Ю., проф. Барського Ю.М., доц. Лепкого М.І. Луцьк : ВІП Луцького НТУ, 2023. 338 с.

44. Ведмідь Н., Бойко М. Готельний бізнес: реалії та пріоритети відновлення. *Трансформація готельно-ресторанного бізнесу регіону в умовах євроінтеграції* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 11 травня 2023 р. Чернівці : Технодрук, 2023. С. 8–13.

45. Самодай В., Рибальченко С., Орищенко Є. Антикризове управління готельним підприємством в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-35>

46. Носирєв, О. Розвиток готельного та туристичного бізнесу: пріоритети та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип.63. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-38>

47. Завідна Л. Д. Оцінка ризику в управлінні розвитком готельного бізнесу. *Економіка України*. 2018. № 6. С. 13–25.

48. Apelt H., Velykochyy V., Zhehus O., Filiuk S., Zhumbei M.

Formation of a Strategy for Providing *Customer-Oriented Tourist Services*. *Academy of Strategic Management Journal*. 2019. T. 18. Special Issue 1. P. 1–6.

49. Sopko V.V., Kashena N.B., Chmil G.L. Theoretical aspects of performance assessment of company capital management. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2018. Vol 2. № 25. P. 350–356.

50. Капліна А.С. Організаційно-економічний механізм управління розвитком підприємств готельного господарства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». Полтава, 2016. 247 с.